

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE OKUL SOSYAL HİZMETİNİN HAYATA
GEÇİRİLMESİNİN ÖNEMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Berrin TUNÇ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İstanbul, 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE OKUL SOSYAL HİZMETİNİN HAYATA
GEÇİRİLMESİNİN ÖNEMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Berrin TUNÇ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İstanbul, 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet
Program : Sosyal Hizmet
Öğrenci No : 174205009
Öğrenci Adı Soyadı : Berrin TUNÇ

“Okul Sosyal Hizmetinin Hayata Geçirilmesinin Önemi Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 27.05.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

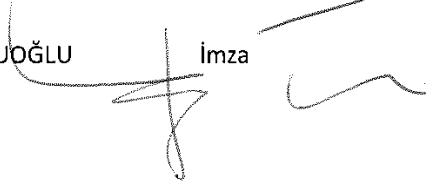
Jüri Başkanı : Doç. Dr. İshak AYDEMİR
(Bahçeşehir Üniversitesi)

İmza

Danışman : Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU
(Gelişim Üniversitesi)

İmza

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Abdulhakim BEKİ
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih vesayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Ailelerin bir araya gelmesiyle oluşan toplumun, sağlıklı gelişmiş ve modern bir toplum olması aile üyelerinin gelişimlerine bağlıdır. İyi eğitilmiş, donanımlı çocuklar sadece kendi ülkesinin değil, diğer ülkelerin de geleceği için önemlidir. Eğitim kurumları, çocukların akademik başarılarını yükseltmenin yanı sıra yaşam becerilerini geliştirmelerine, zihinsel, duygusal ve ahlaki gelişimlerini sağlamalarına, olumlu benlik oluşturmalarına ve sosyal çevrelerine uyum sağlamalarına yardımcı olur. Bununla birlikte, okullarda eğitim-öğretim gören öğrencilerin hepsi aynı şartlarda yaşamlarını sürdürememektedir. Dezavantajlı çocuklar olarak nitelendirdiğimiz; (parçalanmış aileye sahip, anne babası ayrı olan, aile bütünlüğünü kaybetmiş tek ebeveynli, şehit veya gazi çocuğu, aile bireylerinde madde bağımlılığı olan, engelli aile bireyi olan, yakın zamanda göç etmiş olan, aile bireyleri ceza evinde olan, özel eğitim gereksinimi olan, son dönemde yaşadığımız terör olayları sebebiyle mesleğinden ihraç edilmiş aile bireyi olan, mülteci statüsünde veya sosyoekonomik durumu çok düşük seviyede olan ailelerde yetişen) çocukların okulda akademik başarı göstermeleri ve okul ortamına uyum sağlamaları beklenemeyeceği gibi gereken müdahale yapılmaz ise sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri de mümkün olmayabilir.

Bir asırdan daha uzun süre önce “ ziyaretçi öğretmen” uygulaması olarak, çocuklarını okula göndermeyen ailelere, eğitimin önemini anlatmak amacıyla Amerika’da uygulanmaya başlamış olan okul sosyal hizmeti, zaman içerisinde gelişerek bugünkü şeklini almıştır. Okul sosyal hizmetinin Türkiye’de de yakın zaman içerisinde hayata geçirilmesi öngörülmektedir. Bununla ilgili olarak sekizinci beş yıllık kalkınma planında okul sosyal hizmetinin okullarda başlatılması ile koruyucu, önleyici destekleyici hizmetlerin verileceği ve çocukların gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca 2013-2017 “Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi ve Eylem Planı içerisinde de okullarda sosyal hizmet birimi kurulması ile risk altında olan çocukların tespit edilip, korunmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Bunlara ek olarak bazı okullarda pilot uygulama şeklinde çalışmalar da yapılmıştır.

Son yıllarda okul sosyal hizmeti konusu ile ilgili çok sayıda akademik çalışma yapıldığı görülmektedir. Literatüre katkı sağlamak amacıyla yapılan bu çalışmada; bilgi, birikim ve gözlemleri ile okul sosyal hizmetine önemli katkılar sağlayacağı düşünülen öğretmenlerin görüşleri alınırken derinlemesine görüşme yapabilmek adına nitel bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma içerisinde İstanbul ili Tuzla ilçesinde beş okulda görev

yapan sınıf rehber öğretmenler ve rehberlik ve psikolojik danışman öğretmenleri ile, Tuzla rehberlik araştırma merkezinde görev yapan rehber öğretmen ve psikologlar olmak üzere toplam on altı gönüllü katılımcı ile araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu arayıcılığıyla yüzyüze, derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde okul sosyal hizmeti uygulamasının biran önce hayata geçirilmesinin gerekliliği ön plana çıkmıştır. Günümüzde okullarda yaşanan sıkıntıların boyutlarının ciddi oranda yüksek olduğu düşünülmektedir. Parçalanmış aile, aile içi şiddet ve istismar konularında öğretmenler çaresiz kalmakta olduğunun altını çizmektedir. Rehber öğretmenler bir sosyal çalışmacının okul paydaşı olarak görev yapmasının okullarda çok büyük pozitif sonuçlar vereceği ve problemlerin büyümeden çözüleceği konusunda hem fikirdirler.

2018 yılı itibariyle Türkiye'deki mevcut okul sayısı 65.500 civarında iken, mevcut sosyal çalışmacı sayısı yirmi bin civarındadır. Uygulamanın başında her okulda bir sosyal çalışmacının istihdam edilmesi mümkün olmamakla beraber, kademeli olarak başlatılabileceği düşünülmektedir. Araştırma dahilinde de belirtildiği üzere Türkiye'de okul sosyal hizmeti uygulaması pilot olarak uygulanmış ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Eksik olan Türkiye'ye özgü bir okul sosyal hizmeti uygulamanın olmamasıdır. Türkiye'ye özgü bir okul sosyal hizmeti uygulaması oluşturulduğunda, ilk önce dezavantajlı ailelerin fazla olduğu, en fazla göç alan, sosyoekonomik olarak düşük seviyede olan, akademik başarısı ortalamanın altında olan ve derslik başına düşen öğrenci sayısı fazla okullar belirlenmelidir. Öncelikli olarak bu okulların buldukları ilçelerde faaliyet gösteren okullarda uygulamaya başlanması gerektiği düşünülmektedir. İlk etapta okullarda uygulanmaya başlaması mümkün olmaz ise rehberlik araştırma merkezlerinde sosyal çalışmacılar istihdam edilerek okul sosyal hizmeti uygulamasına yakın zaman içerisinde başlanabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul, Sosyal Hizmet, Okul Sosyal Hizmeti

ABSTRACT

A healthy, well-developed and modern society is dependent on the development of family members. The well-trained, well-equipped children are important not only for the future of their country, but also for other countries. The educational institutions help children improve their life skills as well as improve their mental, emotional and moral development, and adapt to their social environment. However, all students studying in schools can not live their lives at the same conditions. The children who are considered as disadvantaged children (the children with broken families, the children whose parents are separated, the children with single parents, the children of martyrs or veterans, the children whose family members are addicted to drugs, the children with disabled family members, the children who recently migrated, the children whose family members are in prison, the children with special education needs, the children whose family members have recently been expelled from the profession due to terrorism, the children in refugee status) may not be expected to demonstrate academic success in school and adapt to school environment, and they may not be able to grow up as healthy individuals unless the required intervention is made.

More than a century ago, *School Social Work*, which began to be implemented in America to explain the importance of education to families who do not send their children to school, within the context of ‘‘ Visitor Teacher’’ practice, developed over time and took its present form. School social services are expected to be implemented in Turkey in the near future. In the eighth Five-Year Development Plan, it is stated that school social services will be started in schools and protective, preventive and supportive services will be provided to children and the children will contribute to the development. In addition, it is stated that it shall be beneficial to identify and protect children at risk by establishing a social service unit in schools within the framework of the National Child Rights Strategy and Action Plan of 2013-2017. In addition, some studies were carried out in the form of pilot applications in schools.

In recent years, it is seen that a large number of academic studies have been carried out on the subject of school social service. In order to contribute to the literature, a qualitative study was carried out in order to make in-depth interviews with teachers who are thought to contribute to school social work with their knowledge and observations. In this study, we conducted interview through a semi-structured form with

sixteen class guidance teachers and guidance and psychological counseling teachers working in five schools in Tuzla District of Istanbul, including guidance teachers and psychologists working in Tuzla Guidance Research Center.

As a result of the interviews, the need for the implementation of school social service as soon as possible has come to the fore. Because the problems experienced in schools are considerably high. The teachers emphasize that they remain helpless about the fragmented families, violence and abuse at the family. Guidance teachers agree that a social worker working as a school partner will contribute to positive results in schools and they specified that the problems will be solved before becoming crises.

As of 2018, while the number of schools in Turkey is around 65,500, the number of social workers is around ten thousand. Although it is not possible to employ a social worker in every school at the beginning of the practice, it is thought that it can be started gradually. First, a School Social Work Unit should be established within the Ministry and a framework plan specific to Turkey should be established. While preparing this framework plan, a school social service workshop should be organized and shared views and opinions should be evaluated. As stated in the research, school social service practice was applied as a pilot implementation in Turkey and positive results were obtained. What is missing is that there is no school social service specific to Turkey. When a school social work application specific to Turkey is established, the schools which have the most disadvantaged families, the schools which are exposed to more migration, the schools rendering service to the low level socioeconomic societies, the schools having academic achievement below average, and the schools having a higher number of students per classroom should be determined. First of all, it is thought that the implementation should be started in the schools operating in the districts where they are located. In the first place, it is thought that if it is not possible to start the implementation at schools, social workers will be employed in guidance research centers and school social workers will be started in the near future.

Keywords: School, Social Work, School Social Work,

TEŞEKKÜR

En büyük hayallerimden birini gerçekleştirirken her daim yanımda olan maddi, manevi her türlü desteğini esirgemeyen başta sevgili annem Gülbahar KAÇAR 'a, bana inanan güvenen aldığım her kararda arkamda olup, koşulsuz olarak destek olan değerli eşim Serkan TUNÇ 'a ve sevgili oğullarım Metehan, Efekan, Teoman ve Atilla 'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisansa başlamadan önce kitaplarını okuyarak kendisini henüz tanımadan, gerek üslubuna, gerek bilgisine ve kültürüne hayran kaldığım, bana inanarak tez danışmanım olmayı kabul eden, çalışmalarımın her aşamasında desteğini, bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen, bundan sonraki akademik çalışmalarım da yanımda olmasını arzu ettiğim, çok değerli yüksek lisans hocam Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU 'na teşekkür ederim.

Bilgi ve tecrübelerini içtenlikle bizlerle paylaşan çok değerli hocalarımız başta, Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Doç. Dr. İsmail BARIŞ ve nezdinde, Doç. Dr. Zülfikar ÖZKAN, Prof. Dr. Abdullah KARATAY, Prof. Dr. Ebulfez SÜLEYMANOV ve Dr. Öğretim Üyesi Hasan Hüseyin TAYLAN hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

Gerek tez çalışmam sırasında beni sürekli motive eden, gerekse tüm hayatım boyunca bana her zaman destek olan ve inanan, kendimi özel ve önemli hissetmemi sağlayan, çevresindeki herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan çok sevdiğim değerli ağabeyim Bülent KAÇAR' a teşekkür ederim. Çok kıymetli canımın içi babam Bayram KAÇAR' a ve ailemizin en küçük ve koca yürekli bireyi olan biricik kardeşim Belgin KAÇAR' a çok teşekkür ederim.

Ayrıca Tuzla ilçesindeki okullarda ve rehberlik araştırma merkezinde görev yapmakta olan, yüz yüze görüşme yapmış olduğum ve fikirleri ile çalışmama katkı sağlayan çok değerli öğretmen arkadaşlarımın hepsine yardımlarından ötürü ayrı ayrı teşekkür ederim.

23.04.2019

Berrin TUNÇ

BEYAN

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

23.04.2019

Berrin TUNÇ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
TEŞEKKÜR	V
BEYAN	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar DİZİNİ	X
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ	
1.1. Sosyal Hizmetin Tanımı ve Kapsamı.....	3
1.2. Okul Sosyal Hizmeti Kavramı.....	5
1.3. Okul Sosyal Hizmeti Uzmanının Rollerini	6
1.4. Okul Sosyal Hizmetinin Önemi.....	7
1.5. Dünyada Okul Sosyal Hizmeti.....	8
1.6. Türkiye’de Okul Sosyal Hizmeti.....	10
2. OKUL SOSYAL HİZMETİNİ GEREKTİREN NEDENLER VE OKUL REHBERLİK SERVİSLERİ	
2.1. Sosyoekonomik Sorunlar.....	12
2.2. Ailenin Etkileri.....	12
2.3. Göç ve Kültürel Sorunlar.....	13
2.4. Özel Eğitim Gereksinimi.....	18
2.5. Gelişim Dönemi Sorunları.....	20
2.6. Eğitim ve Okul.....	20
2.6.1. Eğitimde Fırsat Eşitsizliği.....	22
2.6.2. Öğretmenin Tutumu.....	23
2.6.3. Devamsızlık Durumu.....	24
2.6.4. Akran İlişkileri.....	25

2.6.5. Sosyal Çevreye Uyum.....	26
2.6.6. Eğitim ve Rehberlik İlişkisi.....	26
2.6.7. Okul Rehberlik Servisinin Görevleri.....	26
2.6.8. Rehberliğin Amaç ve İlkeleri	28
2.6.9. Eğitsel Mesleki ve Kişisel Rehberlik Alanlarında Yürütülen PDR Hizmetleri.....	28
2.6.10. Psiko_sosyal Müdahale Hizmetleri Kapsamında Risk Guruplarına Yönelik Hizmetler.....	29
2.6.11. Rehberlik Servisi ve Okul Sosyal Hizmetleri.....	29
3. GEREÇ VE YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	31
3.2. Araştırma Modeli.....	32
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	32
3.4. Katılımcılar.....	32
3.5. Verilerin Toplanması.....	33
3.6. Süre ve Olanaklar.....	34
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	34
4. BULGULAR VE YORUM.....	35
5. TARTIŞMA.....	48
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
KAYNAKÇA	55
EKLER	
Ek 1. Okul Sosyal Hizmet Uzmanına Yönlendirme Formu	60
Ek2. Görüşme Formu.....	61
Ek3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	62

Ek 4. Okul Rehberlik Servisinin Görevleri.....	63
Ek 5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği.....	65
Ek 6. Eğitsel, Mesleki ve Kişisel Rehberlik Alanında Yürütülen PDR Hizmetleri.....	66
Ek 7. Psikososyal Müdahale Hizmetleri Kapsamında Risk Gruplarına Yönelik Hizmetler.....	69
EK 8. Sürekli Devamsız Öğrenciler İçin Yapılacak Olan İşlemler.....	72
EK 9. Etik Kurul Onayı.....	73
EK 10. Araştırma İzni.....	74
EK 11. Özgeçmiş	75

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Katılımcıların Branş ve Görev Yeri Tablosu.....	33
--	----

KISALTMALAR DİZİNİ

- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- AÇSHB** : Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- ADEY** : Aşamalı Devamsızlık Yönetimi
- AKT** : Aktaran
- ARK** : Arkadaşları
- ASPB** : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- BM** : Birleşmiş Milletler
- ÇHS** : Çocuk Hakları Sözleşmesi
- ÇKK** : Çocuk Koruma Kanunu
- İSTKA** : İstanbul Kalkınma Ajansı
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- RAM** : Rehberlik Araştırma Merkezi
- RİTA** : Risk Takip Kurulu
- OAB** : Okul Aile Birliği
- SSYB** : Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı
- SHK** : Sosyal Hizmetler Kanunu
- SHÇEK**: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- SHU** : Sosyal Hizmet Uzmanı
- RG** : Resmi Gazete

TDK : Türk Dil Kurumu

TUIK : Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Bireylerin toplumsallaşma sürecinde önemli bir role sahip olan okullarda, önceden planlanmış müfredatın yanı sıra öğrencilerin yaşam becerilerinin geliştirilmesi de amaçlanır. Öğrencilerin zihinsel, bedensel ve ruhsal gelişimlerin takibi, akademik başarısının artırılması ve olumlu benlik geliştirmeleri için gerekli çalışmaların tümü öğretmenleri tarafından yürütülür. Demografik ve sosyoekonomik açıdan farklı özelliklere sahip olan ailelerden gelen öğrenciler, çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Eğitim kurumlarının çözüm bulma ve rehberlik etme gibi önemli rolleri vardır. Bu nedenle okul ortamlarında öğrencilerin aileleri ile işbirliği yaparak onları destekleyerek, sorunlarının ele alınması ve çözümlenmesi yaklaşımı benimsenmektedir.

Yeterli beslenme ve barınma olanağına sahip olmayan, aile ortamında huzur ve güven eksikliği olan, para kazanmak için bir işte çalışmak zorunda olan ya da yaşam alanında türlü istismarlara maruz kalmış olan çocukların varlığı unutulmamalıdır. Bu durumda olan çocukların okula uyum sağlamaları ve akademik başarı göstermeleri beklenemeyeceği gibi topluma faydalı ve erdemli sağlıklı bireyler olmaları da mümkün olmayabilir. Hayata hazırlık anlamı taşıyan okullarımızda, alanda eğitimini tamamlamış uzman sosyal çalışmacıların istihdam edilerek, okullarda ortaya çıkabilecek sorunları henüz başlangıç seviyesindeyken çözebileceği düşünülmektedir.

Bir toplumda sağlıklı bireyler yetişebilmesi için aile yapısı kadar eğitim veren kurumlar olan okullarda ciddi boyutta önem arz eder. Gelişmiş olarak nitelendirdiğimiz ülkelere baktığımızda eğitime ciddi yatırımlar yaptıkları görülmektedir. Geleceğimizi oluşturacak olan çocuklarımızın yetiştirilmesi sadece anne babaların sorumluluğunda olmamalıdır. Çocukların ilk eğitiminin ailede başlamasına ek olarak, okul çağına geldiklerinde okullarda devam eden eğitimin içeriği ve eğitimin kalitesi, çocuğun yaşamına dolaysıyla bütün topluma etki edebilmektedir. Dünyadaki uygulaması yaklaşık bir asırdan uzun süredir devam eden okul sosyal hizmeti, eğitimin bir parçası haline gelmiştir. En önemli varoluş sebebi eğitime engel olacak olan durumları bertaraf etmeye, çocukların iyilik halini yükseltmelerine yardımcı olmaya yönelik uygulamalar içermesidir.

Türkiye’de okul sosyal hizmeti uygulanmasının başlatılması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmanın en önemli amacı okul sosyal hizmeti uygulamasının bir

an önce hayata geçirilmesinin önemini vurgulamanın yanı sıra, uygulamanın hayata geçirilmesi sırasında ya da sonrasında başka problemlerin yaşanmasının istenmemesidir. Bu nedenle okullarda çocuklarla uzun süre vakit geçiren ve okul ortamında yaşanan sıkıntıları ilk gözlemleyen kişiler olan öğretmenlerin bilgilerine başvurmak tecrübe, görüş ve önerilerinden faydalanılmak istenmiştir.

Bu çalışma içerisinde öncelikle kuramsal çerçeve oluşturulmuş, sosyal hizmet ve okul sosyal hizmeti kavramı ile dünyada ve Türkiye'deki uygulamaları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. İkinci kısımda okul sosyal hizmetinin neden gerekli olduğu ve okullardaki rehberlik servislerinin görevleri ile ilgili bilgi paylaşımı yapılmıştır. Bunların dışında sosyoekonomik sorunlar, ailenin etkileri, göç ve kültürel sorunlar, özel eğitim gereksinimi, gelişim dönemi sorunlarının yanı sıra direk olarak okul bağlantılı olan eğitimde fırsat eşitsizliği, öğretmenin tutumu, devamsızlık durumu, akran ilişkileri, sosyal çevreye uyum başlıkları altında açıklamalar yapılmıştır. Okul sosyal hizmetini gerektiren nedenler olarak saydığımız bu başlıkların sadece bir tanesi bile okul sosyal hizmetini gerektiren neden olmaya yeterlidir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, verilerin toplanması süre ve olanaklar, dördüncü bölümde bulgular ve yorumlamalar, beşinci bölümde sonuç ve öneriler belirtilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi hakkında bilgi verilmiştir. Sosyal hizmet kavramının tanımı ile kapsamı, okul sosyal hizmetinin tarihsel gelişimi, okul sosyal hizmet uzmanlarının rolleri, okul sosyal hizmetinin önemi, dünyadaki ülkelerde uygulanışı ve Türkiye'deki mevcut çalışmalar hakkında literatür taramasından elde edilen bilgiler aktarılmıştır.

1.1. Sosyal Hizmetin Tanımı ve Kapsamı

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu sosyal hizmetleri şöyle tanımlar.

"Sosyal Hizmetler"; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür" (Madde 3).

Kongar 'a göre ise sosyal hizmet, insanların ve toplumun sorunlarını belirleyecek ve çözüme kavuşturabilecek bir meslek ve disiplindir (Kongar, 1972:1).

Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association Of Scholls Of Social Work- IASSW) ise sosyal hizmet tanımını şu şekilde yapmıştır.

" Sosyal Hizmet; bireyleri özgürleştirici, güçlendirici, sosyal bağlılığı, sosyal değişim ve gelişimi teşvik eden uygulama temelli bir meslek ve disiplindir. Sosyal adalet ilkeleri, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı, sosyal hizmette merkezi öneme sahiptir. Sosyal hizmet; sosyal hizmet kuramları, sosyal bilimler ve yerli bilgi ile desteklenmiş olup, yaşam zorluklarıyla mücadele etme ve iyilik halini artırmak için insanları ve yapıları birbirine bağlar"

Birey grup ya da toplulukların kendi başına çözemediği sorunları çözmeye yardımcı olmak için felsefe, sosyoloji, sosyal psikoloji, antropoloji sosyal ve beşeri bilimlerden faydalanmak suretiyle müdahale eden bir disiplindir (Seyyar ve Genç, 2010).

IFSW Genel Kurulu ve IASSW Genel Kurulu tarafından Temmuz 2014 tarihinde onaylanmış olan sosyal hizmetin küresel tanımı ise şu şekildedir. ‘*Sosyal hizmet, uygulamaya dayalı bir meslek ve toplumsal değişimi ve gelişmeyi, sosyal uyumu ve insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmesini destekleyen akademik bir disiplindir. Sosyal adalet prensipleri, insan hakları, kolektif sorumluluk ve çeşitliliklere saygı, sosyal çalışmaların merkezi konumundadır. Sosyal çalışma teorileri, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerli bilgi, sosyal çalışma ile desteklenmiştir. İnsanları ve yapıları yaşam mücadelelerini ele almak ve refahı arttırmak için kullanır. Yukarıdaki tanım ulusal ve / veya bölgesel düzeyde güçlendirilebilir*’ (www.ifsw.org). Erişim tarihi 15.03.2019

Tanımlardan ve açıklamalardan yola çıkarak; sosyal hizmetlerin, insanlara yardımcı olan, güçlendirmeye ve refah seviyesini yükseltmeye çalışan, insan odaklı özel bir meslek olduğu ve çok kapsamlı bir çalışma alanı kapladığını ifade edilebilir. Sosyal politika ve uygulamaların yeterince gelişemediği dolayısıyla sosyal refahtan herkesin adil şekilde pay alamadığı durumlarda sosyal hizmet, uygulamalı bir meslek ve disiplin olarak ihtiyaç sahibi bireylerin ya da toplumların sorunlarını gidermelerinde ve yaşam kalitelerini artırmalarında onlara yol gösterir.

Sosyal hizmetin ortaya çıkışının iki sebebi vardır. Birincisi kapitalist kalkınma yöntemi ile kalkınmış ülkelerde ortaya çıkmış olan toplumsal sorunların giderilebilmesi için ortaya çıkmış olduğudur. İkincisi ise normal yaşam döngüsü içerisinde insancıl nedenlerdir. Ancak insancıl nedenler üzerinde derinlemesine çalışma yapılıncaya da yine birinci sebebe gelip dayanmaktadır. Dolayısıyla sosyal çalışmanın amacı olarak sosyoekonomik yapının içerisinde bireylerin sorunlarının çözülmesi ve bireylerin bu yapıya uyum sağlamalarına yardımcı olmak için oluşturulmuş olduğu yönündedir (Kongar, 1972:4). Sosyal hizmet mesleğine olan ihtiyacın ortaya çıkışında; geçmişte yaşanmış olan savaşlar, endüstriyel devrimler ve sayısız kere yaşanmış olan ekonomik krizler sonucunda yaşam koşullarında görülen büyük değişimlerdir (Kut, 1983:4).

Sanayi döneminden sonra ortaya çıkan toplumsal sorunların çözümü için gönüllü kuruluşların başlatmış olduğu çalışmaların, devlet tarafından teşkilatlı olarak uygulanması sosyal hizmet mesleğini kapsamlı bir meslek haline getirmiştir (Şeker, 2012).

İlk olarak bir Hayırseverlik Organizasyon Topluluğu olarak İngiltere’de ortaya çıkan ve çok sayıda gönüllülerden oluşan organizasyon, 1890 yılında Londra’da kuramsal ve uygulamalı olarak faaliyetlerine başlamıştır. Topluluk içerisinde gönüllü olarak hem hizmet sunup hem de yönetim kademelerinde görev alan kişiler kendilerini ‘‘Social Worker’’ (Sosyal Hizmet Uzmanı) olarak adlandırmıştır. Aynı dönemlerde yine gönüllülerden oluşan başka bir hayırseverlik organizasyonu da Alice Salomon öncülüğünde Almanya’da faaliyet göstermeye başlamıştır. 1904 yılında ise Amerika Birleşik Devletlerinin başkenti New York’ta sosyal hizmet eğitimi veren Filantropi okulu faaliyete geçmiş ve bir yıl süreli eğitimlerine başlamıştır (Kendall, 1987’den akt; Koşar ve Tufan, 1999:1-2, Zastrow, 2013:1-2).

Birleşmiş Milletler ikinci dünya savaşından sonra sosyal hizmetler okullarının kurulmasında ve yaygınlaştırılmasında itici güç olmuştur. 1951 yılında ekonomik komisyon sosyal hizmeti eğitsel gereklilikleri olan ayırt edici, kendine özgü bir meslek olarak tanıyan kararı kabul etmiştir (Kendall, 1987’den akt; Koşar ve Tufan, 1999:2).

1.2.Okul Sosyal Hizmeti Kavramı

Sosyal hizmet mesleğinin uygulama alanlarından biri olan okul sosyal hizmeti tıp, psikiyatri, yoksulluk, suçluluk, yaşlılık, engellik, eğitim, aile ve çocuk refahı gibi birçok uygulama alanından biridir. Öğrencilerin gerek gelişim dönemlerinden, gerek ailelerinden kaynaklanan gerekse yaşam koşulları veya zorlukları nedenleriyle yaşadıkları sıkıntıları çözümlenmek üzere okullarda uygulanan önemli bir alanı kapsar (Duman, 2000:35). Okul ortamında görev yapan sosyal hizmet uzmanı ekonomik ya da psiko-sosyal nedenlerle risk altında bulunan öğrencilere yardımcı olur, öğrenciler ve aileleri için savunuculuk rolünü gerçekleştirerek onların güçlenmesini, işlevsel duruma gelmelerini sağlar. Risk altındaki öğrencilerin ve ailelerinin ihtiyacı olan hizmetlere erişebilmesi için gerekli olan kurumlara yönlendirmede bulunur (Duyan ve diğ. 2008:32).

Öğrencilerin okul başarılarını ve okula devam etmelerini etkileyen en önemli nedenler arasında; yoksulluk, şiddet, ihmal-istismar, aile içi sorunlar, hastalık veya engelli olma durumu sayılabilir. Öğrenci ve ailelerin yaşadığı bu problemlerin çözülmesinde okul ortamında hizmet verebilecek rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri önem arz eder (Özgüven, 2000:29).

Okul sosyal hizmeti uzmanının, görevleri itibariyle sadece okul sınırları içinde değil aynı zamanda ev, çevre ve toplum ilişkilerini de güçlendirmesinden dolayı, okul sosyal hizmet uzmanlarını, okulun diğer disiplin elemanlarından farklı kılmaktadır (Özkan ve Selçik, 2016:432).

Okul sosyal hizmeti önemli role sahiptir. Sosyal hizmet uzmanları, öğrencilerin yaşadığı duygusal, fiziksel ya da diğer olumsuz durumlarla mücadele ederken gerek öğretmen, gerek ailesinin ihtiyaç duyduğu desteği sağlama konusunda yetişmiş profesyonel meslek elemanlarıdır (Aykara, 2010:67).

Okul sosyal hizmetinin uygulanmasındaki amaç, öğrencinin okul başarısını artırmaktır. Ek olarak aileler ile işbirliği yaparak onların eğitim öğretim sürecine katılmalarını sağlamak, öğrencinin akademik başarısına ilave olarak ihtiyaç duyabileceği tüm hizmetlerden maksimum düzeyde faydalanmasını sağlayarak topluma katkı sağlamaktır (Duyan ve Özbesler, 2009:24).

1.3. Okul Sosyal Hizmeti Uzmanının Roller

Okul sosyal hizmet uzmanının mesleki standartları Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği tarafından 1978 de oluşturulmuş 1992 tarihinde ise revize edilmiştir. Okul sosyal hizmet uzmanları; öğretmenler, okul yöneticileri, psikolojik danışman ve ailelerle işbirliği yaparak çocukların uyum, davranış ve duygusal sorunlarını çözerek onlara destek sağlamaktadır (Duyan ve Özbesler, 2009:21).

Okul sosyal hizmet uzmanları, okuldaki öğrencilerin okul, aile ve sosyal çevrelerinde karşılaştıkları sorunları çözmek için çalışırlar. Okul ve aile çerçevesinde, öğrencinin psiko-sosyal yönden desteklenmesi veya kriz durumlarında öğrencinin ve ailesinin desteklenmesi için gerekli mesleki müdahaleyi yapan profesyonellerdir (Barth, 1988'den akt, Duyan ve Özbesler 2009:21).

Farklı gelişimsel özellikleri nedeniyle okulda sosyal kabul sorunu yaşayan öğrencilerin okul-hastane işbirliğinde sosyal çalışmacı devreye girer. Aile içi şiddet, boşanma madde bağımlılığı vb. sorunlarının öğrencinin okuldaki davranış ve tutumlarına yansıdığı durumlarda sosyal çalışmacı, aile hastane ve gerekli adli kurumlarla işbirliği yaparak sorumluluğunu yerine getirir (Duyan ve Özbesler, 2009:21).

Okul sosyal hizmet uzmanları gerek okul içinde gerekse okul dışında öğrencilerin karşılaştığı problemleri çözmek için çaba sarf ederler. Sosyal çalışmacı risk altında bulunan öğrenci ve ailesinin savunuculuk rolünü üstlenir. Çocuğu ve ailesini tekrar işlevsel hale getirmek için çocuk, ailesi ve toplumun kaynakları arasında köprü vazifesi görür ve müracaatçıları destek alabilecekleri kurumlara yönlendirir. Okul sosyal çalışmacıları öncelikli olarak akademik başarısı düşük, davranış problemleri olan, istismara maruz kalmış, aile bütünlüğünü kaybetmiş, parçalanmış veya tek ebeveynli çocuklarla çalışma yürütürler. Okulda bu çalışmaları yürütürken okul içerisinde eğitim ve psiko-destek ekibiyle işbirliği yaparken, okul dışında tedavi danışmanlık ekibi ve sosyal hizmet kurumlarıyla işbirliği yaparlar (Duyan ve diğ., 2008:32).

1.4. Okul Sosyal Hizmetinin Önemi

Seyyar ve Genç, (2010:529) okul sosyal hizmetini, “*okul eğitimi çerçevesinde öğrencilerin psiko-sosyal sorunlarını çözmeye dönük sosyal hizmet uygulamaları*” olarak tanımlanmaktadır.

Okul sosyal hizmetinin amacı, öğrencinin akademik başarısının artırılması için, ailelerle işbirliği yaparak öğrencilerinin eğitim süreçlerine katılmalarının sağlanması ve öğrencinin eğitim hizmetlerinden maksimum düzeyde faydalanmasına yardımcı olmasıdır (Duyan ve Özbesler, 2009:24).

Uluslararası Okul Sosyal Hizmet Ağı ve Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu gibi sosyal hizmet uzmanlarına yönelik organizasyonların geliştirilmesi, meslek elemanlarının bilgi ve becerilerini paylaşması, öğrencilerin okul ve toplumun yararına yeni fikirler üretmesi ve desteklemesi açısından önemlidir. Okul sosyal hizmet uzmanlarının kapsayıcı eğitim ve önleme programları geliştirmesi, fikirlerini paylaşmaları çocukların hayatlarını iyileştirmenin anahtarıdır. Okul sosyal hizmet uzmanlarının varlığı, gerek öğretmen ve personel kadrosu için gerekse toplum açısından ideal bir uygulamadır (Jarolmen,2014:311).

Okullar örgün eğitimin yapıldığı kurumlardır. Çocuk ve gençlerin ailelerinden sonra, dâhil olduğu ilk sosyal çevredir. Okullar çocukların hayata hazırlanmasında çok önemli görev üstlenmiştir. Okullar her şeyden önce çocukların kendini güvende hissettiği yapıda olmalıdır. Öğrencileri akademik anlamda hayata hazırlamanın yanı sıra onları tehlikelerden uzakta tutarak yarınlara hazırlar. Çocuklar da günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü okullarda geçirmektedir. Okullar ve dolayısıyla eğitimciler

çocukların yetiştirilmesi ve korunmasında hayati bir role sahip olmaktadır. Diğer yanda eğitimciler çocuklar ile istikrarlı bir iletişim kurma olanağına sahiptir. Bu durum okulları ve eğitimcileri diğer mesleklerden farklı kılmaktadır. Okullar vasıtasıyla öğrencilere ve ailelere ulaşılması durumu da okulu, diğer kurumlardan farklı kılmaktadır. Dolayısıyla sosyal hizmet uygulamalarının okullar aracılığıyla uygulanmasının daha etkili olacağı düşünülmektedir.

1.5. Dünyada Okul Sosyal Hizmeti

Okul ortamında görev yapan sosyal çalışmacı öğrencilerin yaşadığı ruh sağlığı, depresyon, anksiyete bozukluğu, okulu reddetme, sınav kaygısı vb durumlarda okulda görevli psikolojik danışmanlarla ve öğrencilerin aileleriyle işbirliği yaparak sorunları çözmeye çalışır. Okula devamsızlık yapan öğrenci ile sosyalleştirici sosyal grup çalışması yaparken, davranış bozukluğu olan öğrenci ile kendini tanıma, problem davranışın farkına varma, değiştirme gibi bireysel çalışma yapar. Ailesi içinde sıkıntı yaşayan öğrencilerin ise aileleri ile çalışma yapar (Duyan ve Özbesler, 2009:22).

Amerika Birleşik devletleri, İngiltere ve Kanada'da 19. Yüzyılın sonunda zorunlu eğitime geçilmiş, ilk önce insanların sadece okur-yazar olabilmeleri için asgari eğitim yılı ile başlamış, daha sonraki yıllarda çocukların daha yüksek düzeyde eğitim alması için eğitim süresi uzatılmıştır. Okul sosyal hizmeti zaman içinde ailelerin çocuklarını okula yollamalarına yardımcı olma yönlendirme ihtiyacından çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde ziyaretçi öğretmen adı verilen kişiler okula devamlılığı teşvik etmek için ev ziyaretleri gerçekleştirmiş aileler ile birlikte çalışmışlardır. Ziyaretlerinde eğitimin amacını ve önemini anlatmışlar ve kurumlara adapte olmalarına yardımcı olmuşlardır. İngiltere'de aynı görevi bakım (refah) görevlileri icra ederken, İskandinav ülkelerinde bakım veren biri anlamına gelen okul küratörü (sorumlusu) olarak adlandırılmıştır. Güney Avrupa, Asya ve Afrika'daki birçok ülkede okul sosyal hizmeti konusunda eksiklikler mevcuttur. Örneğin Avustralya'da genellikle kriz durumlarına uygulanır (Huxtable ve Blyth, 2002'den akt. Jarolmen 2014:293).

Okul sosyal hizmeti halen başta ABD olmak üzere Almanya Arjantin, Avustralya, Avusturya, Bahamalar, Bulgaristan, Kanada, Çin, Curaçoa, Hırvatistan, Kıbrıs, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gana, Yunanistan, Guyana, Hong Kong, Macaristan, İzlanda, Hindistan, Jamaika, Japonya, Kore, Letonya, Lihtenştayn,

Litvanya, Lüksemburg, Makedonya, Malta, Mauritius Cumhuriyeti, Moğolistan, Hollanda, Yeni Zelanda, Nijerya, Norveç, Pakistan, Polonya, Rusya, Suudi Arabistan, Singapur, Slovakya, Güney Afrika, Sri Lanka, İsveç, İsviçre, Tayvan, Tobago, Birleşik Arap Emirlikleri, İngiltere, Vietnam olmak üzere 53 ülkede devam etmektedir. (<http://internationalnetworkschoolsocialwork.htmlplanet.com/International%20Network/Countries.html>) Erişim tarihi 20.01.2019

Japonya'da 1950'lerde toplumsal sorunları çözmek için profesyonellere ihtiyaç duyulmasıyla birlikte sosyal hizmet mesleği ortaya çıkmıştır. Asya kıtasında bir ada ülkesi olmasına rağmen kıtadan izole olmuş batıya özgü gelişmiş bir ülke olan Japonya'da mesleğin kökenleri Amerika ve Avrupa'dan temellenmiştir. Önceleri çocuklara yönelik okul sosyal hizmeti uygulamaları gerekli görülmemişken, sonrasında devlet okullarında sosyal hizmet uzmanları istihdam edilmiştir. 1999 yılında Japonya, okul sosyal hizmetleri birliği ile meslek ve okul sorunları ile başa çıkma konusunda kamuoyunu bilgilendirmek için çalışmalar yapmaya başlamıştır (Yamashita,2002'den akt. Jarolmen 2014:293).

1.6. Türkiye'de Okul Sosyal Hizmeti

Amerika'da 1900'lü yılların başından beri okullarda uygulanan "okul sosyal hizmeti" ülkemizde henüz uygulanmamaktadır. Bununla beraber son yıllarda ülkemizde okul bağlantılı sosyal uygulamalar dikkat çekmektedir. Örneğin Hacettepe Üniversitesi Okul Sosyal Hizmeti Uygulama ve Araştırma Merkezi (HOSMER) 12 Kasım 2015 tarihli Resmi Gazete 'de yayınlanan yönetmelik doğrultusunda faaliyetlerine başlamıştır. HOSMER Sokullu Mehmet Paşa İlk Okulu'nu pilot okul olarak seçmiş ve burada çalışmalarını yürütmüştür. (<http://www.hosmer.hacettepe.edu.tr>) Erişim tarihi 18.01.2019

Bir diğer pilot uygulama ise İstanbul Gelişim Üniversitesi tarafından Küçükçekmece Belediye'sinin de desteği ile Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı ortaklığı tarafından Kanarya Ortaokulu'nda gerçekleştirilen " *Kanarya Hayat Buldu*" projesidir. Proje kapsamında 7. Sınıf öğrencilerine okul sosyal hizmeti uygulaması yapılmış ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Bunların dışında Türkiye'de birçok okulda pilot uygulamalar yapılmış ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir.

Sosyal hizmet uzmanları derneği 2014 yılında "okul sosyal hizmeti özel sayısı" dergisini çıkartmıştır (www.shudernegi.org). Erişim Tarihi 30.12.2018

Bunların dışında 17.01.2001 tarih ve 24376 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) sosyal hizmet uzmanının görev alması hakkında düzenleme yapılmıştır.

8. Beş yıllık kalkınma planı, çocuk özel ihtisas komisyonunda da şu şekilde belirtilmiştir. ‘ *Okullar bünyesinde, çocukların her türlü, gelişimlerine katkı sağlayacak ve olabilecek olumsuzluklara karşı önleyici, koruyucu ve destekleyici nitelikte hizmetler verebilecek okul sosyal hizmeti çalışmaları başlatılmalıdır*’ (8. Beş yıllık kalkınma planı, çocuk özel ihtisas komisyonu, 2001:70)

2013-2017 “Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi ve Eylem Planına göre, sorumlu kurumun Milli Eğitim Bakanlığı olduğu, Sağlık Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın da ilgili kurumlar olarak tanımlandığı “okul sosyal hizmet sisteminin” gerekçesini şöyle açıklanmaktadır: “*Şiddet eğilimleri ve şiddete karışma olasılıkları akranlarına göre daha fazla olan çocuk ve gençlerin aile yapıları incelendiğinde genellikle çok çocuklu, göç eden, göç geldiği yerde uyum problemi olan, psikolojik hastalığa sahip bireyi olan, aile içi geçimsizlik ve şiddet sorunu olan, alkolün kötüye kullanıldığı ve madde kullanımı olan ve/veya olumsuz sosyal çevre içinde yaşayan aileler olduğu tespit edilmiştir. Bu tür ailelerden gelen risk altındaki çocukların tespit edilerek, aileleri ile çalışan bir okul sosyal hizmet biriminin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu servislerde sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog gibi meslek elemanlarının çalıştırılması ve servisin, rehber öğretmenler ve okul aile birlikleriyle koordineli olarak çalışması faydalı olacaktır*” (ASPB, 2013: 53-54)

2. BÖLÜM

Bu bölümde okul sosyal hizmetini gerektiren nedenler incelenmiştir. Sosyoekonomik etkiler, ailenin etkileri, göç ve kültürel etkiler, özel eğitim gereksinimi, gelişim dönemi sorunları, eğitim ve okul ilişkisi, eğitimde fırsat eşitsizliği, öğretmenin tutumu, devamsızlık durumu, akran ilişkileri ve sosyal çevreye uyum sorunu ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Ayrıca okullarda uygulaması devam eden rehberlik servisinin amaçları, ilkeleri ve türleri hakkında mevcut uygulama ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2. OKUL SOSYAL HİZMETİNİ GEREKTİREN NEDENLER

Günümüzde çocuk yetiştirmekten kastedilen, akademik başarı göstererek iyi üniversitelerde okuyan, iyi bir işe girerek çok para kazanan bireyler yetiştirmek olarak görülmektedir. Bu durumda bireyselliği ön plana çıkaran, başkalarıyla yardımlaşmayı önemsemeyen, dertli kimselerin dertleriyle hemhal olmayı ihmal eden, toplumsal düşünceyi önemsemeyen yüzeysel bireyler ortaya çıkabilmektedir. Oysaki aynı geminin yolcuları olduğumuz, ortak değerlerimiz olduğu, aynı ekolojik ortamda nefes aldığımız gerçeğinden hareketle çocuk yetiştirmenin sadece anne-baba ile sınırlı bir sürecin ötesinde farklı psiko-sosyal, sosyoekonomik, politik-ekonomik dinamikleri olan sistemli ve devlet politikalarıyla desteklenmesi gereken bir süreç olduğu unutulmamalıdır (Yolcuoğlu, 2015:13-16). Okul sosyal hizmeti; öğrenci, ailesi ve diğer devlet kurumları arasında bir köprü vazifesi görerek toplumsal düzenin korunması ve iyileştirilmesine önemli katkılar sunabilecektir.

Toplumun temel taşı olan aile yaşayan bir organizmadır. Aileyi oluşturan bireylerin iyilik hallerinin veya sorunlarının birbirlerini etkilemesinin doğal bir sonuç olduğu ve bütün topluma etki edeceği düşünülmektedir.

Günümüzde devlet okulları ve özel okullarda önemli boyutta disiplin sorunları yaşanmaktadır. Eskiden bu tür sorunlardan bahsederken sınıfta söz almadan konuşmak, derste sakız çiğnemek, koridorlarda koşmak gibi davranışlar akla gelirdi. Oysa günümüzde okullarda yaşanan sorunların içerisine kaba davranışlar, küfürlü konuşmalar, madde kullanımı, taciz ve hatta cinayet olayları dâhil olmuştur (Bilgin, 2008:44). Örneğin İstanbul ilinde, Pendik Ticaret Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne av tüfeği ile gelen şahıs, üç öğrenciyi yaraladıktan sonra kendi bileklerini kesmeye çalışmıştır (Sabah gazetesi, 13.10.2017 tarihli haber). Erişim Tarihi, 15.04.2019).

İnsani ve vicdani hiçbir kalıba sığmayan bu tür istenmeyen olayların yaşanması engellenmeye çalışılsa dahi örnekleri her il ve ilçedeki okullarda yaşanabilmektedir. Yaşanılan bu tür olağan dışı kriz durumlarında mağdurların dışında olayı gören ve duyan diğer bütün öğretmenler, öğrenciler ve aileleri de ciddi boyutta etkilenmektedir. Hayata geçirilmesi öngörülen okul sosyal hizmetleri biriminde görevli sosyal çalışmacı, kriz durumlarında gerekli müdahaleyi ve yönlendirmeleri yapabilmelidir. Bu nedenle okul sosyal hizmetleri, eğitim öğretimin önünde engel teşkil edebilecek sorunların bertaraf edilmesi için ivedilikle hayata geçirilmelidir.

Bunların dışında sosyoekonomik sorunlar, ailenin etkileri, göç ve kültürel sorunlar, özel eğitim gereksinimi, gelişim dönemi sorunlarının yanı sıra direk olarak okul bağlantılı olan eğitimde fırsat eşitsizliği, öğretmenin tutumu, devamsızlık durumu, akran ilişkileri, sosyal çevreye uyum başlıkları altında açıklamalar yapılmıştır. Okul sosyal hizmetini gerektiren nedenler olarak saydığımız bu başlıkların sadece bir tanesi bile okul sosyal hizmetini gerektiren neden olmaya yeterlidir.

2017-2018 eğitim öğretim yılı itibariyle ülkemizdeki devlet okulları ve özel okulların toplam sayısı 65.564'tür. Örgün eğitime devam eden öğrenci sayısı ise 16.298.425'tir (MEB Eğitim İstatistikleri, 2017-2018:68). Okul sosyal hizmetleri uygulanmaya başladığında on altı milyon öğrenciye ve ailelerine destek olma olanağı sağlanabilecektir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği, çocukların evleri dışında en uzun süre vakit geçirdiği ve hayata hazırlık anlamı taşıyan okullarda yaşanacak olan tüm pozitif gelişmelerin aynı şekilde içinde yaşadığımız topluma yansıtacağı düşünülmektedir. 2018 yılı verilerine göre, dünya nüfusunun %30'unu oluşturan çocukların geleceğimizin % 100 ünü oluşturacakları gerçeğinden hareketle onların en iyi şekilde yetiştirilmesi için gerekli çalışmalar titizlikle yürütülmelidir. Bundan dolayı okul sosyal hizmetlerinin bütün çocukların sağlıklı, huzurlu ve güven içerisinde yetiştirilmeleri için hayata geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.1. Sosyoekonomik Nedenler

Günümüzde çocuklar öğrenim hayatları boyunca akademik başarılarını yükseltmelerinin yanı sıra birçok sorunla da karşı karşıya kalabilmektedir. Yoksulluk, şiddet, gelecek kaygısı, umutsuzluk, ihmal, istismar, çalışma zorunluluğu, okul terki,

devamsızlık, akran zorbalığı, akranları ile fırsat eşitsizliği, ergenlik dönemi sorunları ve engelli olma durumu bu sorunların arasında sayılabilir.

Eğitime etki eden bir diğer faktör yoksulluk halidir. Yoksul ailelerin çocukları eğer düzenli beslenme olanağından yoksunlar ise sadece beden sağlıkları değil ruh sağlıkları da zarar görebilir. Babanın işsiz oluşu, ekonomik olarak ailesine yetemediğinden yaşadığı çaresizlik sebebiyle sert tutumu, katı ve tahammülsüzlüğü, annenin eğitimsizliği, güçsüzlüğü, tedirginliği ve ev ortamına yansıyan negatif atmosfer olumsuz durumlardır. Böyle dezavantajlı durumda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalan çocuklar güvensiz, tedirgin ve sağlıksız büyürler. Davranış bozukluğu, suçluluk, ruhsal sıkıntılar gibi sosyal sorunların temelleri, babasız evlerden, parçalanmış ailelerden, işsizlik ve yoksulluğun hüküm sürdüğü dezavantajlı hanelerden atılmaktadır (Yolcuoğlu,2015:85).

Yoksulluğun olumsuz etkilerinden çocukların zarar görmemesi için desteklenmesi gerekmektedir. Alanda eğitimini tamamlamış uzman sosyal çalışmacıların belirli bir plan çerçevesinde gerekli müdahaleyi yapabilecek donanıma sahip olmaları, çocukların yoksulluktan zarar görmeden eğitim hayatlarına devam etmelerine olanak sağlayacaktır.

2.2. Ailenin Etkileri

Aile içi iletişimin güçlü olduğu, huzurlu sakin bir aile ortamında yetişen çocuklar, kavganın eksik olmadığı, huzursuz, aile içi iletişim sorunları olan, birbirlerine saygı göstermeyen ailede yetişen çocuklara oranla çok daha başarılı olabilmektedir. Bu durum dezavantajlı olan çocukların hem kişilik gelişimlerine olumsuz yansıtacak hem sosyal ortamlarda uyum problemleri yaşamalarına sebep olacaktır. Ayrıca ailesi tarafından her durumda sevilen, desteklenen ve yüksek düzeyde kabul gören çocuklar, sürekli eleştirilen, yeteri kadar desteklenmeyen çocuklara oranla okulda ve girdikleri diğer sosyal ortamlarda daha başarılı olacaklardır. Anne babanın eğitim düzeyleri ve sosyoekonomik durumlarının yanı sıra evlerinde bulunan kitap sayısı, çocukların başarılarına etki eden faktörler arasındadır.

Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde yetişen çocukların eğitimlerine devam etme oranları, eğitim düzeyleri düşük olan ailelere oranla yüksektir. Ailenin ekonomik durumu, kültürel özellikleri ve ailedeki kardeş sayısı dahi belirleyici etkenlerdir. Ayrıca

ailedeki büyük kardeşlerin eğitim seviyeleri, küçük kardeşlerin eğitimlerinde belirleyici rol oynar (Buyruk, 2008-2009).

Güvenli ve huzurlu bir aile ortamında yetişen, ilgi ve sevgiyi iliklerine kadar hisseden, yeteneklerini geliştirmesi için teşvik edilen, cesaretlendirilen çocuklar, büyüdüklerinde sağlıklı bir yaşam kurabileceklerdir. Dolayısıyla kendine güvenen, yaşam yolculuğu içinde zorluklarla karşılaştığında çıkış yolunu rahatlıkla bulabilen, diğerkamlik duygusu olan ve güven dolu yaşamlarını kendinden sonraki kuşaklara aktarmasını başaran huzurlu ve mutlu ebeveynler haline geleceklerdir (Yolcuoğlu,2015:19).

Geleceğimizi oluşturacak olan çocukların sağlıklı bir ortamda yetişmeleri çok büyük önem taşır. Çocuğun aile ortamında yaşadığı sorunlar çocuğun gittiği her yere taşınacaktır. Çocuğun nasıl ki, sağlıklı huzurlu bir aileye, duygularını paylaşacağı, oyunlar oynayacağı akranlarına ihtiyacı var ise, sorun yaşadığı zamanda kendisine yardımcı olabilecek profesyonel desteğe de ihtiyacı vardır. Sözü edilen profesyonel destek, sadece ailesinde sorun yaşanan öğrenciler için değil bütün öğrencileri kapsayacak şekilde olmalıdır. Sosyoekonomik durumu ortalamanın üstünde, iyi eğitilmiş, kendini yetiştirmiş ebeveynli ailede yetişen çocukların da desteğe ihtiyacı olabilmektedir. Onun için verilecek olan sosyal destek ayırım gözetmeksizin bütün öğrencileri kapsayacak şekilde olmalıdır.

2.3. Göç ve Kültürel Sorunlar

Eğitim öğretime etki eden önemli bir faktör de yaşanan göç olaylarıdır. Gerek iç göç, gerekse dış göç her zaman ülkemizin gündeminde olmuştur. Yurt içi göçler çoğunlukla kırsal kesimden büyük şehirlere iş bulma amacıyla yapılmıştır. Göçler sonucunda ülkemizin toplumsal, sosyal ve ekonomik durumunda da değişimler yaşanmıştır.

Köyden kente göç eden ve büyük şehrin gecekondulu mahallelerine yerleşen aileler, artık eski komşularının desteğinden ve aile büyüklerinin rehberliğinden yoksun olarak, yıllardır yaşamını sürdürdüğü ortamdan, köylerinden yani toprağından kopmuştur. Yoksul olan aile köyde yaşarken kendine göre bir yaşam tarzı oluşturmuş yazgisına boyun eğmiş iken, büyük şehre göç etmiş yoksul aile kentin cazibesi ve albenisiyle yazgisına boyun eğmez. Köyde yaşamını sürdürürken ahlaki açıdan koruyucu olan çevreden uzak kalması, gelenek, görenek ve törelerin baskısından uzakta

olması sebebiyle, yaşadığı çaresizlik ve umutsuzluk anlarında suça yönelmesi daha kolay olabilmektedir. Ayrıca bu aileler kendilerini ne köylü, ne de kentli olarak hissetmeyebilirler. Dolayısıyla yabancılaşma duygusu ve değerlerin kaybolması durumu yaşayabilirler (Yolcuoğlu,2015:79).

Kırsal kesimde yaşayan öğretim çağındaki öğrencilerin olanaklarının büyük şehirde yaşayan öğrencilere göre daha kısıtlı olması sebebiyle, göç eden bu öğrencilerin okul ortamında karşılaşacağı sorunlarda göz ardı edilmemelidir. Yeni çevrelerine ve okullarına uyum sağlama sürecinde yardım alma olanakları sağlanırsa bu süreci daha kolay atlatabilecekleri düşünülmektedir. Sadece kırsal kesimden göç ederek gelen ailelerin ya da öğrencilerinin değil, aynı zamanda göç neticesinde nüfusu artan şehirlerde yaşayan aile ve öğrencilerde bu durumdan olumsuz etkilenebilir. İş bulma umuduyla kırsal kesimden büyük şehre gelen çok sayıda aile olması sebebiyle, şehirde işsizliğin artması, belediye ve diğer hizmetlerin yeterli ölçüde karşılanamaması, göçe bağlı yaşanan psikolojik sorunlar ve akabinde yaşanabilecek zararlı alışkanlıklar edinme, suça yönelme gibi birçok toplumsal uyumsuzluğun yaşanması durumu söz konusudur.

Göç eden ailelerle ilgili eğitim öğretime etki eden bir diğer problem ise ailelerin çocuklarına yeterli desteği sağlayamamasıdır. Aileler çalışma, barınma ve diğer temel ihtiyaçlarını yeterli ölçüde karşılayamadığında, okul başarısı düşük, güvensiz ve mutsuz öğrencilerin yetişmesine sebep olabilmektedir (Karakuş, 2016).

Göç eden ailelerin ekonomik nedenlerle okumaya devam edemeyen, hatta ağır işlerde çalışarak istismara uğrayan çocuklara sahip olduğu düşünülmektedir.

Göç neticesinde yaşanan başka bir sorun ise dil problemidir. Göç eden çocukların yaşam dilleriyle okuldaki dil örtüşmemektedir. Bu durum öncesinde sosyalleşme ile ilgili bir sorunken, devamında başarısızlığı ve okul ortamına uyum sağlayamamayı getirmektedir (Karakuş, 2016).

İç göçün yanı sıra dış göç de toplumsal ve sosyal sorunların artmasına neden olmaktadır. Günümüzde artık Türkiye sadece göç veren değil, hatırı sayılır oranda dış göç alan bir ülke olmuştur.

‘Uluslararası alanda her geçen gün daha da önem kazanan göç olgusunun ekonomik, siyasi, demografik, sosyal ve kültürel etkileri bulunmaktadır. Demografi alanında yürütülen çalışmalarda, ulusal ve yerel düzeyde sosyoekonomik plan ve politikaların belirlenmesi ile göç yönetiminde yıllık göç akış istatistikleri önemli bir yere sahiptir.

Türkiye'ye göç edenlerin sayısı 2017 yılında bir önceki yıla göre %22,4 artarak 466 bin 333 kişi oldu (TUIK,2017).

2011 Yılında Suriye'de başlayan iç savaş nedeniyle milyonlarca insan can güvenliklerini korumak için zorunlu olarak başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti devleti, en uzun kara sınırına sahip olan komşu ülkesi Suriye'ye açık kapı politikası uygulamış ve Suriye sınırdan gelen herkese geçici koruma statüsü vermiş böylece çok sayıda mülteciyi bünyesine almıştır (Kap, 2014:30). Yaşanılan bu zorunlu göçten çok sayıda kişi olumsuz etkilenmiştir. Ancak toplumun en savunmasız gurubu sayılabilecek çocuklar daha çok etkilenmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesinin 22. Maddesi uyarınca, katılımcı olan ülkeler kendi ülkeleri sınırları içinde sığınmacı veya mülteci statüsünde bulunan tüm çocukların ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Türkiye de taraf olduğu bu sözleşme gereğince sığınmacı olan çocukların haklarını gözetmek için gerekli olan politikaları üretmek durumundadır.

Bunun dışında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, her çocuğun kanundan kaynaklanan şekliyle korumadan faydalanabileceğini belirtir. Türkiye'deki tüm çocuklar ile sığınmacı veya mülteci çocuklar da dahil olmak üzere bütün çocukların temel haklarını gözeten tedbirlerin alınması zorunludur (İstanbul Bilgi Üniversitesi, Çocuk Çalışmaları Birimi, 2015).

2011 yılında başlayan göç dalgasında, mültecilerin sayısının öngörülen sayıdan fazla olması ve iç karışıklığın devam etmesi nedeniyle kalış sürelerinin uzaması neticesinde sayısı artan sığınmacı statüsündeki Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemi içerisinde eğitim görmelerini zorunlu kılmıştır (MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, Aralık 2018). Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu kapsamında geçici koruma statüsüne alınan Suriyeli çocukların eğitim öğretim hakkından faydalanmalarını amaçlamaktadır.

Ülkemizde cereyan eden bu tür dış göç dalgalarında eğitim öğretim ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi amacıyla 18.04.2016 tarihinde "Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü" bünyesinde "Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı" adı altında bir daire oluşturulmuştur. Başta Suriyeli çocuklar olmak üzere yabancı uyruklu bütün öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonu için çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği hibesi ile gerçekleştirilen Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine

entegrasyonunun desteklenmesi projesi doğrudan bakanlıkça yürütülmektedir. Suriyeli çocuklara yönelik kapsamlı bir okullaşma çalışması yine bakanlıkça yürütülmektedir. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların okullaşma oranı 2015-2016 eğitim öğretim yılında 62.357 iken, yürütülen çalışmalar neticesinde iki yılda altı kat artarak 2017-2018 eğitim öğretim yılında 382.343 seviyelerine ulaşmıştır. Ayrıca okul dışında kalmış, eğitimine bir yıldan uzun süre ara vermek zorunda kalan yabancı uyruklu öğrencilere resmi okullara kayıt edilme sürecinde telafi eğitimi ihtiyacı ortaya çıkmış olup, buna yönelik olarak telafi eğitimi çerçeve öğretim programı hazırlanmıştır (MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, Aralık 2018).

Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik telafi eğitimi çerçeve öğretim programı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı, Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği, Millî Eğitim Bakanlığı örgün ve yaygın eğitimi destekleme ve yetiştirme kursları yönergesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı, stratejik amaç 1

“Bütün bireylerin eğitim ve öğretime adil şartlar altında erişmesini sağlamak.”

olarak tanımlanmış olup bu amaca yönelik belirlenen stratejik hedef 1.1

“Plan dönemi sonuna kadar dezavantajlı gruplar başta olmak üzere, eğitim ve öğretimin her tür ve kademesinde katılım ve tamamlama oranlarını artırmak.”

şeklinde belirtilmiştir. Söz konusu stratejik hedef kapsamında tanımlanan strateji 7’de

“Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurtdışında bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.”

ifadesi yer almaktadır.

Geçici koruma statüsünde bulunan yabancı uyruklu çocukların yaşadıkları muhtemel sorunların çözülmesi onları toplumda sağlıklı bireyler haline getirecektir. Örneğin aile bütünlüğünü kaybetmiş, anne baba ya da başka yakınlarını savaşta kaybetmiş veyahut kaybetme korkusunu yaşamış olan çocukların öncelikli olarak

psikolojik yardıma ihtiyacı vardır. Bu durumda olan çocukların yeniden topluma kazandırılması gerekmektedir. Sadece çocuklara değil, ülkesini terk ederek iç savaştan kaçan bütün sığınmacılar için psikolojik yardım sağlanmalıdır. Yaşadıkları travmanın sona ermesi ve normal hayatlarına dönmeleri için profesyonel yardıma, huzurlu bir yaşama ve biraz zamana ihtiyaçları bulunmaktadır. Ülkemizde ikamet eden sığınmacılardan okul çağında olup okula devam öğrencilerin okula uyum sağlamalarında ve akademik olarak başarı göstermelerinde okul ve ailenin iş birliği içinde olması gerekmektedir. Söz konusu olan çocukların aileleri ile sınıf rehber öğretmenlerinin etkili iletişimde bulunması nispeten zor olabilir. Bu noktada okullarda oluşturulması öngörülen okul sosyal hizmeti biriminin devreye girerek profesyonel olarak müdahalede bulunabileceği düşünülmektedir.

2.4. Özel Eğitim Gereksinimi

Özel eğitim ve rehabilitasyon; dil ve konuşma güçlüğü, zihinsel, fiziksel, duyuşal, sosyal, duyuşal ve davranış problemlerine sahip engelli bireylerin engellilik halini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak ve topluma uyumlarını sağlamak, temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam ve mesleki becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan çalışmaların tümüdür (MEB, 2012, s. 2).

Ataman (2003) özel eğitimi; engelli bireyin yetenekleri doğrultusunda kapasitesini en üst seviyeye çıkarmasını sağlamak ve kendine yetecek hale gelmesini desteklemek için verilen eğitim olarak tanımlar (Ataman,2003:16). Engellilik hali; bireyin, doğuştan veya daha sonrasında bedensel, zihinsel, ruhsal ya da sosyal bir takım yetilerini kaybetmesidir (Kavaklı ve Özkara, 2012:66).

MEB Özel gereksinimli çocukları on üç alanda sınıflandırmıştır.

1. Birden fazla yetersizlik 2. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu
3. Dil ve konuşma güçlüğü 4. Duygu ve davranış bozukluğu
5. Görme yetersizliği 6. İşitme yetersizliği 7. Kas ve sinir sistemine bağlı yetersizlikler
8. Ortopedik yetersizlik 9. Otizm spektrum bozukluğu 10. Özel öğrenme güçlüğü

11. Süreğen hastalık 12. Üstün zekâ ve üstün yetenek 13. Zihinsel yetersizlik

1961 anayasası 50 maddesine göre; *“Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır”* dolayısıyla özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler devlet tarafından teminat altına alınmıştır.

Türkiye’de özel eğitim hizmetleri daha önce sağlık ve sosyal yardım bakanlığına bağlı iken, daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır. Özel eğitim hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı’ndan alınıp Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması konunun artık sağlıkla ilgili değil, eğitim ile ilgili olduğunun kabul edildiğini göstermektedir (Akçamete ve Kaner,1999:396).

Özel eğitim ve rehabilitasyon kapsamında okul sayıları ve öğrenci sayılarının artırılarak özel eğitim ihtiyacı olan tüm bireylerin eğitime kazandırılması hedeflenmektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmasına yönelik usul ve esasların düzenlemek üzere özel eğitim hizmetleri yönetmeliği çıkartılmıştır.

652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararnamenin 11. Maddesi ile özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğünün görevleri;

a) İlgili bakanlıklarla işbirliği içinde, özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların yönetimine ve öğrencilerin eğitim ve öğretimine yönelik politikalar belirlemek ve uygulamak.

b) İlgili bakanlıklarla işbirliği içinde, özel eğitim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve talim ve terbiye kuruluna sunmak.

c) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak

şeklinde belirlenmiştir.

2.5. Gelişim Dönemi Sorunları

Bireyler normal yaşam döngüsü içerisinde sürekli değişim ve gelişim içindedir. Çocukluk ve ergenlik dönemi en fazla değişim yaşanan süreçler olarak kabul edilir. Çocukluktan çıkıp yetişkinliğe geçiş sürecine ergenlik adı verilirken bireyin içinde yaşadığı toplumun, kültürün ve bireysel özelliklerinin farklılığı sebebiyle tanım yapmak oldukça zordur (Dinçer, 2008:3).

Günümüzde bireyde gözlenebilen sürekli ve hızlı bir gelişme evresi olarak da tanımlanan ergenlik kavramı Latince büyüme, olgunlaşma anlamında kullanılan “adolescere” fiilinin kökünden gelmekte olup, kavram bir sözcüğü değil bir süreci belirtmektedir (Yavuzer, 2002:262).

Ergenlik dönemi, gençlerin bağımsız olmak istediği bir dönem olsa da insan yaşamının her döneminde olduğu gibi, sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Çünkü insan sosyal bir varlıktır. Bu nedenle aile ya da okulda gencin ihtiyacı olan sosyal desteğin sağlanması, ergenlik döneminde yaşanan sorunların giderilmesinde önemli paya sahiptir (Duyan ve Diğ. 2008:39).

Çocukları başkalarıyla kıyaslamak, onları olduğu gibi kabul etmemek, gelişim düzeyine uygun olmayan ve potansiyeli üstünde davranış sergilemesini beklemek bazı ebeveynlerin fark etmeden yaptığı hatalardır. Bunlara maruz kalmış çocuklar çekingen, asosyal, aşırı hırslı, kendini ifade etmekte sıkıntı yaşayan öz güvensiz birey olma eğilimi gösterebilmektedir (Bakırcıoğlu, 2002).

Çocuğun ailesi dışında sosyalleştiği kurum olan okul, çocuğun topluma kazandırılmasında önemli role sahiptir. Çocukların normal gelişim dönemlerinde yaşadıkları sorunlar bireysel farklılıklar sebebiyle her çocukta aynı şekilde olmayabilir. Ancak fiziksel ve ruhsal açıdan büyümenin hızlandığı bu gelişim döneminde çocukların ve gençlerin yaşayabileceği muhtemel sorunlar karşısında okul sosyal hizmetlerinin etkili olacağı düşünülmektedir.

2.6. Eğitim ve Okul

Eğitim; Türk dil kurumu sözlüğünde ‘‘Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım

etme, terbiye olarak yer almaktadır. Öğretim sözcüğü ise ” Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim. 2. Öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işi” olarak tanımlanır. (www.tdk.gov.tr) Erişim tarihi 22.01.2019

Milli Eğitim Temel Kanunu Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; 2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; 3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmak” olarak tanımlar.

Ülkemizdeki en yaygın ve geleneksel tanıma göre ise eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişiklik meydana getirme süreci olarak ifade edilmiştir.

Okullar çocukların sadece eğitim öğretim gördüğü kurumlar değildir, aynı zamanda bedensel ruhsal ve sosyal gelişimlerini tamamladıkları yerlerdir. Bir ülkenin geleceğini şekillendirmede en önemli araçlardan birisi eğitimidir. Dolayısıyla toplumun gelişimi, bireylerinin gelişimlerine bağlıdır (Yeşilyaprak, 2006:18).

Eğitim; “insanın doğumdan ölümüne değin toplumsal ilişkiler içinde yaşadığı kesintisiz değişim süreci, kültürlenme ve toplumsallaşma süreci” olarak ifade etmektedir (Tomanbay,1999:76).

‘Eğitim hakkı çocukların vazgeçilmez ve devredilmez en temel haklarından birisidir. Bu hakkın gereklerinin yerine getirilmesi çocukların okula erişim ve devamlarının sağlanmasının yanında çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikli eğitim olanaklarından en üst düzeyde yararlanabilmeleri ile mümkün olabilir. Bu misyonu gerçekleştirmek Bakanlığımızın öncelikli görevlerinden birisidir. Devamsızlık, eğitim hakkını sınırlayan hatta çocuğun okulu terk etmesine etki eden bir sürecin başlamasına neden olmaktadır. Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların okula devamlarını sağlamak eğitimin paydaşı olan bütün kesimlerin ortak yükümlülüğüdür. Devamsızlığın ortadan kaldırılabilmesi, tüm paydaşların devamsızlık ve okul terkine ilişkin farkındalıklarının artırılması ve bu paydaşların devamsızlık nedenlerini gidermeye yönelik ortak girişim ve çabaları ile mümkün olabilir. Çocukların okul içerisinde bulunmaları, okuldan kazanımlarının yanında dışarıdan gelebilecek her türlü riske karşı korunmalarını da sağlamaktadır’(MEB, 2011:5). İlköğretim Okulları için Aşamalı Devamsızlık Yönetimi, 2011.https://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2011/ADEY/ADEY_KILAVUZ_07_Eylul.pdf (Erişim Tarihi, 18.12.2018)

Okulun fiziki yapısı, eğitim öğretim materyalleri ve materyallerin etkin kullanımı, sınıftaki öğrenci sayısı, öğretmenin tutum ve yaklaşımı, öğrencinin gelişimine uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin seçilmesi ve olumlu okul ikliminin oluşturulması öğrenci başarısına etki eden önemli faktörlerdir.

Okullar, akademik eğitim vererek insanları kendisi için faydalı olmayı amaçlarken, diğer taraftan insanın içinde yaşadığı toplum için daha bilinçli, gelişmiş eğitimli bir insan olması için yetişmesini amaçlar (Yavuzer,2001:87).

2.6.1. Eğitimde Fırsat Eşitsizliği

Türkiye’ de eğitim ve öğretime ayrılan harcamalar, öğretmen istihdamları, araç gereç olanakları ile fiziki şartlar her bölgede aynı değildir. Kırsal kesim ile kentler arasında farklar vardır. Aynı il, aynı ilçe ya da bölge bazında kayda değer farklılıklar mevcuttur. Bu farklar eğitimde fırsat eşitliğinin bozulmasına sebep olmaktadır. Bu eşitsizliğin ortadan kaldırılması ve eğitime destek amacıyla 2014-2018 onuncu

kalkınma planında, “Eğitimde fırsat eşitliğinin artırılması ve hizmet sunumunun iyileştirilmesi kapsamında ücretsiz ders kitabı temini, şartlı eğitim yardımları, taşınmalı eğitim gibi uygulamalar gerçekleştirilmiş, öğretmenlerin istihdamında ve hizmet içi eğitimlerinde artış sağlanmış, eğitime ayrılan kamu kaynağı artırılmış, Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi başlatılmış, 12 yıllık kademeli zorunlu eğitim sistemi tesis edilmiş ve müfredat bu doğrultuda yenilenmiştir. Eğitimde beşeri ve fiziki altyapı iyileştirilmiş, başta kız çocuklarının okullaşması olmak üzere eğitimin tüm kademelerinde okullaşma oranlarında artış sağlanmıştır”(Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018:30)

2.6.2. Öğretmenin Tutumu

Öğrenci ile öğretmen arasında duygudaşlık kurulamamış olması da önemli bir sorundur. Öğretmenin öğrenciyi tanıması bireysel farklılıklarını ve hazır bulunuşluk düzeyini, ilgi ve yeteneklerini, sosyoekonomik durumunu dikkate alması gerekir. Ayrıca öğrencilerin aile durumunu incelenmesi ve bilmesi de çok önemlidir. Öğretmen ve öğrenci iletişimi eğitim-öğretimin gerçekleşmesinde önem arz eder. Olumlu iletişim ortamı başarıyı artıran önemli etkenlerden biridir. Olumsuz iletişim ortamları ise eğitim-öğretimin kalitesini düşürmektedir (Başar, 1999).

Eğitimin en önemli çıktısı öğrencidir. Öğrencinin hazır bulunuşluğu, geçmiş yaşantısı, okul öncesi eğitim alıp almadığı, bireysel farklılıkları, ailesinin sosyoekonomik durumu ve eğitimi gibi değişkenlerin tamamı belirleyici etkenlerdendir” (Saribaş ve Babadağ, 2015). Okula devam eden her öğrenci başka bir aileden başka bir çevreden gelmektedir. Dolayısıyla her öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesi farklı olacaktır. Normal şartlarda öğrenme sürecinde, organizmanın bilişsel, duyuşsal ve devinişsel düzeyde belirli yeterlik ve davranış düzeyine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu nedenle yapılandırmacılık yaklaşımın benimsendiği okullarda etkili bir eğitim-öğretim sürecinin gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin, öğrencilerinin hazır bulunuşluk seviyelerini dikkate alarak hareket etmesi gerekir (Özgan ve Tekin, 2011) Aksi takdirde öğretmen ve öğrenci arasında iyi bir etkileşim sağlanamayacaktır. Dolayısıyla hem öğrenme tam anlamıyla gerçekleşmeyecek hem de istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olacaktır.

2.6.3. Devamsızlık Durumu

Eğitim ğretime etki eden bir olay devamsızlık durumudur. Eğitim ğretimin amacına uygun yürütülmesi için öğrencinin düzenli olarak okula devam etmesi gereklidir.

Teasley'e göre (2004), okullarda görülen devamsızlık problemlerinde etkin birçok faktör rol oynayabilir. Bunlar arasında aile yaşantısından kaynaklanan sorunlar, toplum desteğinden yoksun olmak, okul ortamında yeterli desteği görememek, sağlık problemleri, okula ulaşım ile ilgili problemler ve hava şartlarından kaynaklı sorunlar sayılabilir (Teasley, 2004'den akt. şanlı ve diğ. 2015).

Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü işbirliği ile Unicef Türkiye Temsilciliği ve Eğitim Reformu Girişimi tarafından imzalanan anlaşma uyarınca ğrenci devamsızlığının belirleyicileri ve ekonomik krizle ilişkisi araştırmasında, ülkemizde yıllar ilerledikçe hızlı bir biçimde mazeretsiz devamsızlığın arttığı tespit edilmiştir (İlköğretimde ğrenci Devamsızlığının Azaltılması, 2015).

Devamsızlık tüm toplumlarda görülen bir problemdir. Beş gün okula özürsüz (izinsiz) olarak gitmemek birinci derecede uyarı gerektiren bir devamsızlık türüdür (Dağ,2018:172). Devamsızlık fiziksel psikolojik ya da toplumsal herhangi bir faktörden kaynaklanabilir. Okul yönetimleri için istenmeyen bir durumdur (Gkyar,2012:914). Öğrenci okuldan fırsat buldukça kaçar ve bu durum genellikle okulda olumlu öğrenme ortamının oluşmamasından kaynaklanır (Ereş,2014:324).

Öğrenci devamsızlığında yapılacak işlemler, yönetmeliğin devamsız öğrencilerle ilgili kısmında belirtilmiş olup bu öğrenciler ile ilgili son aşamada 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun "55.ve 56.maddeleri ile 06.05.2003 tarihli ve 25100 sayılı resmi gazetede yayınlanan bazı kamu kurumlarındaki cezaların idari para cezasına dönüştürülmesine dair kanunda öğrencinin devam etmediği her gün için para cezası kesilir" işlemi yerine getirilmektedir.

Sürekli devamsız öğrenciler ile ilgili yapılması gereken işlemler Ek 8'de sunulmuştur.

Öğrencilerin okula devam etmemesi neticesinde hem akademik olarak eğitimden yoksun kalacaklar hem de okulun koruyucu ortamından uzak kaldıkları için türlü risklerle karşı karşıya kalacaklardır. Bu durumun önüne geçilmeli ve bütün öğrencilerin

eğitim sistemine dâhil edilmelerinin sağlanması gerekmektedir. Toplumun eğitim sayesinde şekillenmesi sebebiyle devamsızlık durumu öncelikli olarak çözümleni gereken sorunlar içerisinde dir.

2.6.4. Akran İlişkileri

Arkadaşlık ilişkileri çocukların gelişimlerinde önemli yer tutar. Gelişim döneminde akranları ile başarılı ilişkileri olması hem sosyal beceri kazanması açısından, hem de ruhsal sağlığı açısından faydalıdır. Bunun yanı sıra kötü olan akran ilişkileri çocukların, hem ruhsal sağlığa zarar verme hem de sosyalleşme noktasında sorun yaratabilir.

Akran ilişkilerinde önemli yer tutan konulardan biri de akran zorbalığıdır. Kötü bir davranışın zorbalık olarak nitelendirilmesi için sadece saldırganlık özelliği taşıması yetmez. Zorbalık; tekme atma, dövme, vurma gibi fiziksel boyutta ise o zaman zorbalığa ek olarak şiddet olarak ta tanımlanır. Alay etme, kızdırma, dalga geçme, isim takma, dışlama gibi kötü davranışlar saldırganlık olmasına karşın şiddet değil zorbalıktır. Zorbalık güçlerin eşit olmamasını gerektirir. Saldırgan bir davranışın zorbalık kabul edilmesi için kişiler arası güç dengesizliği olması gerekmektedir (Gökler,2007).

Pişkin(2002) ise zorbalığı bir ve ya birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri sürekli ve kasıtlı olarak rahatsız etmeleri olarak tanımlar.

Ailede başlayıp okulda devam eden toplumsallaşma sürecinde akran ilişkilerinin önemi hayli büyüktür. Çocuğun ebeveyni ocuk ile ne kadar iyi ilişki kurmaya çalışsa da, arkadaşlık yapmaya çalışsa da yine de çocuğun kendi akranlarının ona sağlayacağı katkı daha fazla olacaktır. Arkadaşlık sosyal bir ihtiyaçtır ve sadece çocuğun akranları vasıtasıyla karşılanabilir. Arkadaş çevresinde sevilen sayđı duyulan desteklenen çocuklar akademik olarak da başarı gösterecektir. Ebeveynlerin de en büyük endişelerinden biri çocuklarının kötü arkadaşlıklar kurmasıdır. Aynı zamanda çocukların arkadaş edinmelerinde okullar önemli merkezlerdir. Çocuğun kendi yaş gurubu olan akranları ile ilişkileri kimliğini kazanmasına, kendisini ifade etmesine, sosyalleşmesine, yeni bakış açıları yakalayabilmesine ve birbirinden destek alarak ergenlik dönemi sorunlarını çözmeye dek kendini yarınlara hazırlarken kuracağı ilişkilerde de deneyim kazanmasını sağlayacaktır.

2.6.5. Sosyal Çevreye Uyum

İnsan sosyal bir varlık olduğundan hem çevresinden etkilenir hem de çevresini etkiler. Dolayısıyla çocuğun içinde yaşadığı çevre, akranları ile olan ilişkileri de öğrencinin başarısına etki eder.

Eğitimin önemli amaçlarından biri, bireylerin içinde buldukları topluma uyum sağlamasına yardımcı olmaktır. Başka bir deyişle, toplumun etkin bir üyesi olabilmesi için sosyal gelişimini sağlıklı bir biçimde tamamlaması gerekir. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kendisinden beklediği ve yapmasını istediği davranışları gösterecek biçimde yetişmesi onun sosyal gelişimi ile ilgilidir. Çünkü çocuğun ilk yıllardaki sosyal gelişimi onun daha sonraki sosyal davranışlarının temelini oluşturabilmektedir (Çubukçu, 2006).

Kendi istek ve beklentileri ile toplumun istek ve beklentileri arasında dengeyi sağlamış olan birey sosyal yönden gelişmiş yani sosyalleşmiştir. İçinde yaşadığı toplumda insanlarla yardımlaşmayı, paylaşmayı, işbirliği yapmayı bilir ve duygularını ifade edebilir (Çağdaş ve ark. 2002: 35-36). Ancak bu dengeyi sağlayamamış olan bireyler sosyalleşemediği gibi kendilerini ifade dahi edemezler. Bu nedenle bireyin sosyal çevreye olan uyumu çok önemlidir.

Bugün kabul edilen modern eğitim sürecinde, bireyin sosyal gelişimi, diğer gelişim alanları kadar önemli görülmektedir. Bireylerin kendini ifade etmesi, kendine güvenmesi, çevresindeki insanlardan kabul görmesi gibi tüm bu becerilerin geliştirilmesi çabalarının temelinde çocukların uygun davranışta bulduklarında desteklenmeleri yatmaktadır (Akkök,1996: 20). Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin bu becerileri kazanabilmelerini sağlayabilecek nitelikte ne kadar çok etkinliklere ve düzenlemelere yer verirlerse o oranda sosyal becerileri kazandırma oranları yükselecektir. Çünkü bu becerilerin kazanılması, öğrencinin akademik başarısında, sosyal ilişkilerinde, sosyal uyumlarında etkili bir faktör olabilmektedir (Çubukçu, 2006).

2.6.6. Eğitim ve Rehberlik İlişkisi

“ Rehber “ farsça kökenli bir kelime olup, birinin doğruyu bulmasına yardımcı olan, yol gösteren kimse anlamına gelir (TDK,2019). Erişim tarihi 01.03.2019

Rehberlikle ilgili oldukça tanım mevcuttur. Rehberlik, bireyin gelişimini sağlamaya yönelik, sistemli ve profesyonel yardım hizmetleridir (Yeşilyaprak, 2003:7). Rehberlik bir süreçtir ve hayat boyu devam etmelidir. Dünyada 1960'lı yıllarda başlayan Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ülkemizde ihmal edilmiş ve 1990'lı yıllarda önem kazanmaya başlamıştır (Kılıç, 2010:21).

Rehberlik ve psikolojik danışma, bireyin kendisini tanınması, gizil güçlerini fark etmesi ve geliştirmesi, sorunlarını çözmesi ve kendini gerçekleştirme için gerekli eğitimi almış uzmanlar tarafından düzenli olarak yapılan yardım sürecidir (Bakırcıoğlu,2003:7). Rehberlik hizmetleri Türkiye'de ilk kez 1950'li yıllarda gündeme gelmiş, 1970'li yıllarda ilk uygulaması liselerde olmuştur. Zorunlu hale gelmesi ise 1975-1976 eğitim öğretim dönemidir (Kuzgun, 1991).

Litaratür taramasında rehberlikle ilgili ortak söylemler şunlardır.

- a) Bireyin kendisini tanınması,
- b) Bir süreç olduğu,
- c) Bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olması,
- d) Uzman kişilerce verilmesi

Öğrencinin akademik yeterliliği açısından okuduğunu anlama, kendini ifade etme, problem çözme, çözüm üretme ve çıkarım yapma becerisine sahip olması, okulda veya okul dışında ders çalışırken gösterdiği özenin yanı sıra boş zamanlarını değerlendirme biçimi de başarısına doğrudan etki eder. Ayrıca bunların dışında çocuğun gelişiminden kaynaklanan psikolojik-ruhsal değişimleri de önemli ölçüde dikkate almak gerekmektedir.

2.6.7. Okul Rehberlik Servisinin Görevleri

Okullarda görev yapan rehberlik öğretmenlerinin eğitim-öğretim yılı boyunca gerçekleştirdikleri PDR hizmetleri Ek 6'da sunulmuştur. Okul türlerine bakılmaksızın tüm okullarda PDR hizmetleri eğitim- öğretime hazırlık çalışmaları ile başlamaktadır.

Okullarda görev yapan rehberlik ve danışmanlık öğretmenleri okulda görev yapan diğer öğretmenlerden farklı olarak görevlerini icra etmektedir. Branş ya da sınıf öğretmeni gibi ders işlemek için sınıflara girmezler. Kendilerine, okulların mevcut fiziki olanakları ölçüsünde "rehberlik servisi" adı verilen bir çalışma odası tahsis

edilebilmektedir. Gizlilik ilkesi gereği çalışmalarını rehberlik servislerinde yürütürler. Tüm öğrencilere açık ve insana saygıyı esas alan rehberlik servisi, okulun ihtiyaçları doğrultusunda yıllık çalışma programı hazırlar. Dezavantajlı öğrenciler başta olmak üzere kendilerinin tespit ettiği ya da okuldaki diğer öğretmenlerin kendilerine yönlendirdiği öğrencilere rehberlik ederler. Öğrencilerin kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmelerine yardımcı olurlar.

2.6.8. Rehberliğin Amaçları ve İlkeleri

Rehberlik yönetmeliğinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin amacı şu şekilde belirtilmiştir: *Madde 6 -Türk Eğitim Sisteminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri temelde; öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizilgüçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir. Öğrencilere yönelik olarak düzenlenen her türlü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu amaçlar doğrultusunda bütünleştirilerek verilir* (MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 2001, s. 3).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği Madde5- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde ilişkin ilkeler EK 7’de sunulmuştur. Rehber öğretmenler bu ilkeler doğrultusunda çalışmalarını yürütmektedir.

2.6.9. Eğitsel, Mesleki ve Kişisel Rehberlik Alanlarında Yürütülen PDR Hizmetleri

Bu bölümde okullarda yürütülen eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik çalışmalarına yer verilmiştir. Söz konusu çalışmalar okul türü, eğitim kademesi ve öğrenci gelişim düzeyleri dikkate alınarak yürütülmekte olup maddeler halinde EK 8’de sunulmuştur. Rehber öğretmenlerin amaçları öğrencilere yol göstermek, rehberlik etmek ve üst kademedeki okullara hazırlamaktır. EK’8 de ayrıntılı şekilde verilmiş olan yönerge doğrultusunda öğrencilerinin kapasitelerinin en üst seviyeye ulaştırmak için çalışmalarını yürütürler.

Henüz ülkemizdeki okullarda okul sosyal hizmetleri uygulanmaya başlamadığından dolayı, okul sosyal hizmetinin yapması gereken çalışmaları rehberlik servisleri yürütmeye çalışmaktadır. Oysaki rehberlik servisleri EK 8’de ayrıntılı olarak

verildiği şekilde öğrencilere yol gösterme prensibi ile hareket etmektedir. Kapsam işleyiş ve içerik olarak okul sosyal hizmetlerinin boşluğunu dolduramamaktadır.

2.6.10. Psiko-sosyal Müdahale Hizmetleri Kapsamında Risk Gruplarına Yönelik Hizmetler

Bu bölümde okullarda yaşanabilecek riskli durumlarda okul yönetimi, öğretmen, rehberlik ve psikolojik danışma servisi işbirliğinde yürütülmesi gereken hizmetler ile izlenecek basamaklar EK 9'da sunulmuştur. Psiko-sosyal müdahale hizmetleri kapsamında risk guruplarına yönelik hizmetlerin bölümleri aşağıdaki gibidir.

- a) Cinsel istismara uğrayan öğrenciler
- b) İhmal edilen öğrencilere yönelik hizmetler
- c) Şiddete maruz kalan ya da şiddet uygulayan öğrencilere yönelik hizmetler
- d) Madde bağımlılığı olduğu düşünülen öğrencilere yönelik hizmetler

Okul rehber öğretmenleri dezavantajlı olan öğrencilerin içinde buldukları durumdan en az zarar ile kurtulmaları için onlara rehberlik eder, yol gösterir. Gerektiğinde ilgili kurumlara yönlendirme yaparak savunuculuk rolünü üstlenir. Gerektiğinde kolluk kuvvetleri ile gerektiğinde sağlık kuruluşları ile koordineli çalışarak çocukların yüksek yararını gözetir. Psikososyal müdahale hizmetleri okul sosyal hizmetlerinin kapsamında yürütülmesi gereken bir çalışma alanı olduğu halde, okul sosyal hizmetleri okullarda uygulanmadığından ötürü rehberlik servisleri tarafından yürütülmektedir.

2.6.11. Rehberlik Servisi ve Okul Sosyal Hizmeti

Ülkemizde okulların büyük bir çoğunluğunda okul rehberlik servisleri bulunmaktadır. Yapılan birçok araştırmada okul rehberlik servislerinde PDR eğitimi almadığı halde sadece öğretmen olması sebebiyle, rehber öğretmen olarak görev yapan öğretmenlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Rehberlik servislerinin varoluş sebebinin diğer ülkelerde olduğu gibi öğrencilere kişisel ve mesleki konularda yol göstermek olduğu, öğrencilerin kendi potansiyellerini en üst seviyeye çıkarmalarında yardımcı olduğunu ve ailelerinde sürece dâhil ederek faydalı çalışmalar yürüttükleri bilinmektedir.

Eğitsel, kişisel ve mesleki rehberlik hizmetlerinin okullarda rehber öğretmenler tarafından verilmesinin çocukların yüksek yararı açısından faydalı olduğu düşünülmektedir. Okullarda eğitsel kişisel ve mesleki rehberlik hizmetlerinin dışında yaşanan daha spesifik sorunlarda mevcuttur. Örneğin cinsel istismara uğrayan öğrenciler, ihmal edilen öğrenciler, şiddete maruz kalan ya da şiddet gösteren çocuklar, madde bağımlılığı olan çocuklar gibi. Aynı şekilde dezavantajlı olarak nitelendirebileceğimiz öğrencilerimizin de olduğu bir gerçektir. Ülkemizde henüz okul sosyal hizmeti uygulanmadığından dolayı okullarda yaşanan sorunlarda sosyal çalışmacıların yerine rehber öğretmenler gerekli müdahaleyi yapmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla rehberlik ve psikolojik danışma öğretmenleri hem kendi rehberlik görevlerini icra etmeye hem de okul sosyal hizmetinin görevlerini icra etmeye çalışmaktadır. Bu yoğun iş yükü neticesinde zaten yurt genelinde yeterli sayıda olmayan rehber öğretmenler, uzmanı olmadıkları ve eğitimini almadıkları başka bir meslek gurubuna dâhil olmak durumunda kalmaktadır. Bunun neticesinde okullarda yaşanan sorunların çözülmesinin de geciktiği ve yeni sorunlara yol açtığı düşünülmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, verilerin toplanması, süre ve olanaklar ile araştırmanın sınırlılıkları ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Gelişmekte olan ülkemizde yoksulluk, işsizlik ve iç göçe bağlı olarak gelişen birçok sorun sebebiyle sosyal hizmet mesleğinin önemi gün geçtikçe daha da artmıştır. Toplumların gelişmişlik seviyesinin artırılmasında önemli basamaklardan biri şüphesiz eğitime verilen önem ve değerle doğru orantılıdır. İyi bir eğitim almak bütün bireylerin hakkıdır. İyi bir eğitim almış, gerek akademik gerekse ahlaki yönden iyi eğitilmiş bireylerden oluşan toplum güçlü bir toplum olur, modern gelişmiş bir toplum olur.

Bireylerin, toplumsallaşma sürecinde önemli bir role sahip olan okullarda, önceden planlanmış müfredatın yanı sıra öğrencilerin yaşam becerilerinin geliştirilmesi de amaçlanmaktadır. Öğrencilerin, zihinsel, bedensel ve ruhsal gelişimlerin takibi, akademik başarılarının artırılması, olumlu benlik geliştirmeleri için gerekli çalışmaların tümü öğretmenleri tarafından yürütülür. Demografik ve sosyoekonomik açıdan farklı özelliklere sahip olan ailelerden gelen öğrenciler, çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Ülkemizde çok sayıda ailenin okul bağlantılı yaşadığı önemli sorunlardan bir tanesi çocuklarının okul ortamına uyum sağlayamamalarıdır. Bu noktada gerekli olan adaptasyon sürecinin aşılmasında, profesyonel olarak verilmesi gereken desteğin, alanda eğitimini tamamlamış uzman sosyal çalışmacılar tarafından verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Eğitim kurumlarının çözüm bulma, rehberlik etme, öğrencinin iyi olma halinin sürekliliğinin sağlanması ve korunması açısından önemli rolleri vardır. Bu nedenle okul ortamlarında öğrencilerin aileleri ile işbirliği yaparak, onları destekleyerek, sorunlarının ele alınması ve çözümlenmesi yaklaşımı benimsenmektedir.

Sosyal hizmet mesleğinin uygulama alanlarından biri olan okul sosyal hizmeti, koruyucu, önleyici ve destekleyici tedbirleri ile çocuğun ailesi dışında sosyalleştiği önemli bir kurum olan okullarda yaşanan, eğitime kısa veya uzun süreli ara verme, akademik başarısızlık, akran zorbalığı, dışlanma, motivasyon eksikliği gibi muhtemel problemlerin giderilmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çalışmanın amacı, okul

sosyal hizmetinin tüm okullarda uygulanmaya başlamasının gerekliliğine ve önemine dikkat çekmektir. Bu bağlamda, okul paydaşlarından olan öğretmenlerin okul sosyal hizmeti uygulamalarına olan tutum ve bakış açıları öğrenilmek istenmiştir.

3.2. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Nicel araştırma yönteminde nitel araştırma yöntemine göre sayıca daha fazla bireye ulaşılır, ancak uygulanan anketi iyi okumadan özensiz doldurmak, hatta hiç okumadan işaretlemek ya da başka birisine doldurtmak gibi çeşitli sınırlılıkları vardır. Nitel araştırma yönteminde ise daha az kişi ile fakat derinlemesine görüşme yapıldığından çok daha kapsamlı ve ayrıntılı bilgi elde etmek mümkündür. Bu nedenle bu çalışmada nitel araştırma modeli seçilmiştir. Öğrencilerle birebir paylaşım içinde olan öğretmenlerin, okullarda karşılaşılan çok çeşitli problemleri yaşayarak gören ilk göz oldukları ve okul sosyal hizmeti biriminin her yönüyle değerlendirilmesinde konuyla ilgili önemli ve detaylı bilgilerin elde edilebilmesinde yardımcı olacakları düşünüldüğü için nitel çalışma seçilmiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın Evrenini İstanbul ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında görev yapan sınıf rehber öğretmenleri, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenleri ile rehberlik araştırma merkezinde görev yapan rehber öğretmenler ve psikolojik danışmanlar oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemi için ise Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul ili Tuzla ilçesindeki üç ilkokul ve iki ortaokulda görev yapan sınıf rehber öğretmenleri, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenleri ile Tuzla rehberlik araştırma merkezinde görev yapan rehber öğretmenler ve psikolojik danışmanlar arasından seçilmiş çalışma gurubu oluşturmaktadır.

3.4. Katılımcılar

Araştırmada toplam on altı gönüllü katılımcıdan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma gurubunu oluşturan katılımcılara ait bilgiler tablo 1 'de belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Branş ve Görev Yeri Tablosu

Katılımcı	Meslek/ Branş	Görev Yeri
K1	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K2	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K3	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K4	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K5	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K6	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K7	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K8	Sınıf Rehber Öğretmeni	Devlet Okulu
K9	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni	Devlet Okulu
K10	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni	Devlet Okulu
K11	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni	Devlet Okulu
K12	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni	RAM
K13	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni	RAM
K14	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni	RAM
K15	Psikolog	RAM
K16	Psikolog	RAM

3.5.Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmaya başlaması için katılımcılarla görüşme yapmak üzere yasal işlemler belirli sıralama ile tamamlanmıştır. İlk önce Üsküdar Üniversitesi girişimsel olmayan etik kurul dosyası hazırlanmış, kurul tarafından onay alındıktan sonra İstanbul il Milli Eğitim Müdürlüğü ile gerekli yazışmalar yapılmış ve İstanbul Valiliği tarafından araştırmanın yapılması uygun görülmüştür yazısı alınmıştır.

Araştırma için gerekli yasal izinlerin alınmasına müteakip 2018-2019 Eğitim öğretim yılı içerisinde Tuzla ilçesindeki devlet okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenleri ile Tuzla rehberlik araştırma merkezinde görev yapan rehberlik ve psikolojik danışmanı öğretmenler ve psikologlar ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla mülakat yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Araştırmanın başında yarı yapılandırılmış görüşme formu için sekiz soru belirlenmiş, verilerin

toplanması aşamasında üç akademisyen ile görüşme formu hakkında bilgi alışverişi yapılmış ve araştırma konusuna katkı sağlayacağı düşünülen üç madde daha eklenmiştir. Toplamda on altı gönüllü katılımcı ile görüşme yapılmış olup, katılımcılar basit tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiştir. Araştırmacının öğretmen olması ve araştırma yapılan okulların bir kısmında daha önce görev yapmış olması sebebiyle ve gerek okul yöneticilerinin gerekse araştırmaya katkı sağlayan öğretmenlerin araştırma konusuna gösterdikleri olumlu yaklaşım ve destekleri sebebiyle hiçbir zorlukla karşılaşılmamış, aksine motive edici övgü dolu pozitif görüşmeler gerçekleşmiştir.

3.6. Süre ve Olanaklar

Araştırmanın 2018 Eylül ayı ile 2019 Eylül arasında tamamlanması gerekmektedir. İstanbul Valiliği'ne bağlı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izin doğrultusunda çalışma 2019 yılı şubat ayında tamamlanmıştır.

Gönüllü katılımcılarla yapılan görüşmeler yaklaşık olarak 20-30 dakika arasında sürmüş olup, not tutma şeklinde gerçekleştirilmiştir.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan bu araştırmanın sınırlılığı tek bir ilçede yapılmış olmasıdır. Ancak görüşme yapılan öğretmenler ve psikologlar devlet kadrosunda görev yapan memurlar olup, Türkiye'nin farklı il ve ilçelerinden atama usulüyle görev yaptıkları kurumlara yerleşmiş olmaları sebebiyle, araştırmanın tek bir ilçede yapılmış olması araştırmacı tarafından büyük bir sınırlılık olarak kabul edilmemiştir. Çünkü amaç öğretmenlerin konuyla ilgili düşüncelerini ve fikirlerini derinlemesine görüşme yaparak araştırmaya dâhil etmektir.

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular düzenlenerek aktarılmıştır.

Yapılan yüz yüze derinleşmesine görüşmede katılımcıların sosyal hizmet mesleği ve çalışma kapsamı konusunda bilgi düzeyleri ölçülmek istenmiştir.

Soru 1: Sosyal Hizmet Mesleği hakkında bilgi düzeyiniz nedir?

“ Evet gayet iyi biliyorum, çünkü ben hem öğretmenim hem de sosyal hizmet uzmanıyım. İnsan hayatına etki eden bir çok önemli meslek var elbette ancak sosyal hizmet mesleği en az doktor kadar önemli bir meslek gurubudur., çünkü direk olarak insan hayatına etki eder. İnsanı düştüğü müşkül durumda yalnız bırakmaz, iyilik halini yükseltmeye çalışır, insanın toplum içinde saygınlığını korumasından tutun da, toplumsal olayların henüz ortaya çıkmasına izin vermeden nedenleriyle tespit eder, önleyici tedbirleri planlar, büyük çapta krizleri dahi çözme yeteneğine sahiptir. Bireysel anlamda öncelikle insanların temel ihtiyaçlarını karşılaması, insani yaşam standartlarına her bireyin ulaşabilmesi için mikro- mezzo-makro çalışmalarda bulunarak kaynaklar ile bireylerin adaletli şekilde buluşmasını sağlar. Toplumsal adaleti destekler, toplumsal krizleri önler” K1

“ Sosyal hizmet mesleği denilince insanlara kıyafet, yiyecek ve kırtasiye yardımı yapılıyor sadece, bu da ihtiyaç sahibi olan herkese yapılmıyor. Bizim ülkemizde sosyal hizmet mesleği tam olarak aktif değil, çevremdeki çoğu insanın haberi dahi yok. Böyle bir meslek olduğunu bilmeyen çok fazla kişi var” K2

“Avrupa ülkelerinde sanırım uygulanan bir meslek, ama bizde yok diye biliyorum.”K4

“ Evet, sosyal hizmet mesleğini biliyorum, ancak sosyal devlet olarak faaliyet gösteren ülkelerde tam anlamıyla uygulanıyor. Biz tam olarak bir sosyal devlet olmadığımız için bizim ülkemizde bakanlığa bağlı çalışan evrak memuru olarak görev yapılıyor. Şahsen ben sosyal çalışmacı olsam bu şartlarda çalışmak istemem çünkü sürekli olarak imkansızlıklarla mücadele edip depresyondan çıkamam herhalde” K5

“ Evet biliyorum, Aile Bakanlığına bağlı olarak çalışıyorlar, ihtiyaç sahibi bireyleri tespit edip onlara yardım ulaştırmaya çalışıyorlar, ancak meslek olarak herkes tarafından bilinmiyor” K6-K8-K11-K13

Sosyal hizmet mesleği hakkında katılımcıların tamamı bilgi sahibidir. Ancak meslek ve kapsam olarak çevreleri tarafından iyi bilinmediği ve sosyal hizmet deyince sosyal yardım olarak algılandığı konusunda ortak cevap vermişlerdir. Dolayısıyla mesleğin kapsamı ve çalışma alanları konusunda toplumu bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır.

Görüşmede katılımcıların 28282 sayılı SHÇEK ve 5395 sayılı ÇKK hakkında bilgi düzeyleri ölçülmek istenmiştir.

Soru 2: 2828 sayılı SHÇEK ve 5395 sayılı ÇKK hakkında bilgi düzeyiniz nedir? Okulunuzda bu kapsamda tedbir kararı olan öğrenci var mı?

“ Evet, gayet iyi biliyorum. Çıkartıldıkları zamanda iş görür kanunlar iken, zaman içinde gerekli şekilde güncellenmediğini düşünüyorum. 5395 sayılı ÇKK, 2828 sayılı SHÇEK kanunundan sonra çıkarılmış, ancak halen 2828 Sayılı SHÇEK kanununa göre işlem yapmak gerekebiliyor. İşleyiş bakımından daha mobiler hale gelmesi gerektiğini düşünüyorum. Okulumuzda tedbir kararı olan öğrenci yok” K1

“ Annesi ve babası olmayan çocukların çocuk esirgeme kurumuna gönderilmesini sağlayan kanun maddeleri olarak biliyorum. Sanırım tedbir kararı olan öğrenci yok. K3

“ Çocukların korunması ve kurumlara yerleştirilmesi için uygulanan kanunlar. Tedbir kararı olan öğrencimiz yok.” K4,K5,K6,K8,K14)

“kanun maddeleri hakkında bilgim yok, ama ihtiyacım olursa internetten bakabilirim. Tedbir kararı olan öğrencimiz yoktur büyük ihtimalle” K2,K7,K14

Katılımcıların kanun maddeleri ve içerikleri hakkında bilgi düzeyleri yetersizdir. Oysa meslekleri itibarıyla daha somut cevaplar vermeleri gerekirdi. Çünkü bütün öğretmenler e_okul sistemini kullanmakta olup, öğrenci bilgileri modülünde öğrencinin 2828 SHÇEK ya da 5395 ÇKK kapsamında öğrenci olup olmadığı belirtilmektedir.

Görüşmede katılımcıların okulda dezavantajlı öğrencilerin listesini içeren bir çalışma yapıp yapılmadığı öğrenilmek istenmiştir.

Soru 3: Okulunuzda dezavantajlı öğrenci listesi mevcut mudur? (Tedbir kararı olan, parçalanmış aileye sahip, anne babası ayrı olan, aile bütünlüğünü kaybetmiş, tek

ebeveynli, şehit ve ya gazi çocuğu, aile bireylerinde madde bağımlılığı olan, engelli aile bireyi olan, yakın zamanda göç etmiş olan, aile bireyleri ceza evinde olan, özel eğitim gereksinimi olan, son dönemde yaşadığımız terör olayları sebebiyle mesleğinden ihraç edilmiş aile bireyi olan, mülteci stastüsünde veya sosyo ekonomik durumu çok düşük seviyede olan ailelerde yetişen çocuk)

“Tedbir kararı alan öğrenci yok okulumuzda, ama maddi durumu kötü ya da anne-babası olmayan çocukların listeleri mevcut. Sigara da maddeye girdiği için madde bağımlısı için bir listemiz yok. İntihar şüphesi diye de bir listemiz yok. Ama okulda davranış problemi olan öğrencilerimiz mevcut. Bir kısmını RAM a yönlendirdik ancak bir sonuç çıkmadı normalmiş çocuklar, ama ciddi davranış sorunları var aslında, sınıfta bir öğrenci böyle olduğunda diğer öğrenciler için de ciddi sorun yaratıyor.” K3

“Yoksul ve anne babası olmayan öğrencilerin olduğu bir listemiz mevcut” K1,K2, K4, K6

“ Okul genelinde belli başlıklar bazında farklı öğrenci listelerimiz var” K9,K10,K11,K13

“ Hayır böyle dediğiniz gibi listemiz yok, ama olması gerekli” K5,K7,K8,K12

“ Dönem başında sınıf rehber öğretmenler sınıf risk haritası oluşturup bize veriyorlar biz de okul risk haritası oluşturuyoruz. Bu listede dezavantajlı olarak nitelendirilen öğrencilerin isimleri oluyor. Bu saydıklarınız ve bunların yanı sıra listede daha fazlası var. Bu öğrencilerin kimler olduğunu öğretmenlerde biz de bu şekilde öğrenmiş oluyoruz. Kimi zaman öğrencilerin kendileri gelip rehberlik servisiyle görüşmek istiyor. Velilerden de gelenler oluyor bazen. Ya da branş öğretmenleri bu öğrencilerden herhangi birinde bir problem gözlemlediğinde bize yönlendiriyorlar yada sınıflarda etkinlik yapmaya girdiğimde kendim gözlemliyorum. “ K13

Okullarda hayati öneme sahip olan dezavantajlı öğrenci listelerinin çoğunlukta olmadığı belirlenmiştir. Oysa eğitim öğretim başladığında ivedilikle bu listelerin hazırlanması risk oluşturacak durumları tespit edip erken müdahalede bulunma açısından büyük öneme sahiptir.

Görüşmede katılımcıların dezavantajlı öğrencileri için nasıl çalışmalar yaptıkları öğrenilmek istenmiştir.

Soru 4: Dezavantajlı öğrenciler için neler yapıyorsunuz?

“ Anne babası olmayan ya da maddi sıkıntı çeken öğrencilerimiz için ilçe Milli Eğitim ya da okul bazında toplanan bağışlardan ailelere maddi yardımlar yapıyoruz. Okul aile birliğimiz bu konuda hassas davranıyor” K2

“ Dezavantajlı öğrencilerin listesi sınıf rehber öğretmenleri ile paylaşılarak bu öğrenciler için pozitif ayrımcılık gözetilmesine çalışıyoruz” K1

“ Sorun yaşadığımız öğrencilere ait çeşitli listelerimiz var, bu listeler öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin erişiminde. Dolayısıyla bu öğrenciler hakkında bilgi sahibiler “K9,K11,K13 Örneğin öncesinde hiçbir problem çıkartmayan gayet uyumlu bir öğrencimizin ciddi davranış problemleri olmaya başladı, öğrendik ki annesi başka bir adamla beraber gitmiş, dolayısıyla bu durum öğrenciye de yansıyor ve okula da. Dersine giren bütün öğretmenlerin bu durumu bilmesi gerekiyor çocuk zaten kötü bir dönem geçiriyor, demek istediğim iletişim ve etkileşimle pozitif yaklaşıma çalışıyoruz” K10

Katılımcıların verdiği cevaplara göre dezavantajlı öğrenciler için yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Ailelere kısmi olarak sağlanan maddi yardım ve pozitif ayrımcılık olumlu olmuş olsa da yetersizdir. Öğrencilerin dezavantaj durumlarına göre farklı çalışmalar yürütülmelidir. Öğrencilerin en iyi iletişim kurdukları öğretmenler ile koçluk uygulaması şeklinde eşleştirmeler yapılabilir, olumlu dönütler sağlanabilir. Ayrıca dezavantajlı öğrencilerin velileri ile görüşme yapıldığı ortak hareket edildiği yönünde söylemlere de rastlanılmamıştır.

Görüşmede katılımcıların şiddet ya da istismara maruz kalmış öğrenci ile karşılaştıklarında neler yaptıkları, hangi yolları izlediklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Soru 5: Şiddet ya da istismara maruz kalmış öğrenci ile karşılaştığınızda nasıl bir yol izliyorsunuz?

“Çok kayda değer bir şey yapmıyoruz aslında maalesef, istismar konusu başlı başına hassas bir durum zaten. Okulda akranlar arasında şiddet olmaması için elimizden geldiği kadar çocuklarla ilgilenmeye, sorunlarını konuşarak çözebilecekleri yönünde telkinlerde bulunuyoruz. Ama asıl sorun evlerinde yani aile içi şiddet. Ailede

şiddet varsa bu durum mutlaka çocuğa da yansıyor. Çocuklar evde ne görürse burada onu uygulamaya çalışıyorlar.’’ K2,K8

‘‘ İlk önce aile içi şiddetin önüne geçilmeli, çocuklar yansıma gibi evde nasıl yetişiyor neler öğreniyorlarsa burada onu yapıyorlar’’ K1,K4,K7

‘‘ İlk önce aile içi şiddet çözülmeli, geçen dönem evde şiddet gördüğünü söyleyen bir öğrencim vardı, sessiz sakin bir kız öğrenciydi. Okulumuzun müdür yardımcısı ile ev ziyareti yapmak için gittik, annesi yokmuş, baba çalışıyor, babaannesi her fırsatta tartaklıyormuş ama iz çıkıyor çocukta az buz değil, konuştuk babaannesiyle biraz tehdit eder gibi oldu ama işe yaradı. Çocuğa böyle kafasına estiği gibi şiddet uygulayamayacağını eğer tekrar ederse bakanlığı arayıp sosyal hizmetlerin çocuğu alacağını falan söyledik. İki dönem geçti üstünden bir daha olmadı, demek ki etkili olmuş’’ K13

‘‘ Şiddete maruz kalan öğrenciler oluyor maalesef, ama bir şey yapıyoruz diyemem. Sanki herkese göre normal bir şeymiş gibi bir durum var. Bir öğrencim vardı çok yaramaz, yedi kardeşler, evde maddi sıkıntıları da var tabi. Baba sigortasız işte çalışıyor. Bende çocuğun durumunu bildiğim için pozitif davranmaya görmezden gelmeye çalışıyorum yaptıklarını. Daha fazla ilgileniyorum tenefüslerde sohbet falan ediyorum çocukla. Yine bir gün derste o kadar problem çıkarttı ki en sonunda dayanamadım dedim oğlum niye böyle davranıyorsun ne yapayım sana, nasıl laf dinleyeceksin sen dedim. Dedi ki ‘‘ öğretmenim babam beni büyük hortumla dövüyor sen daha büyük hortumla döversen belki işe yarar’’ o an ne diyeceğimi şaşırdım. Evdeki durumu ve çocuğun psikolojik durumunu tahmin edersiniz artık’’ K5

‘‘ Okul içinde en ufak sorun da hemen çocuklar birbirlerine vurarak sorunlarını çözmeye çalışıyorlar. Bizim okul ortaokul olduğu halde çıkışta buluşalım, kozlarımızı paylaşalım diyenler bile var. Direkt olarak duymasak ta mutlaka diğer öğrenciler gelip söylüyorlar. Okul içinde öğrencilere şiddetle ilgili seminerler düzenliyoruz, işe yarayıp yaramadığı konusunda endişelerim var tabi, veliler için de seminerler organize ediyoruz ama katılım çok az. Ortalama bin öğrencimiz var, böyle seminerlere katılan veli sayısı 50 kişiyi geçmiyor. Onlarda zaten hep okulla iletişim halinde olan duyarlı aileler.’’ K9

‘ İstismara uğradığını direk olarak gelip söyleyen bir öğrenci oldu hayatımda, ama inanmadım güvenemedim. İftira atıyor olabilirdi. Öyle zor bir durum ki. Çoğunlukla okul idaresi de destek olmaz size öyle ortada kalırsınız, başka bir arkadaşımın başına gelmişti. Okul müdürü açıkça adını çıkarma okulun. Okulda bir şey olmamış bizi ilgilendirmez demiş. Ben de bana söyleyen öğrencinin başka yalanlar söylediğini fark ettim, bunun arkasına saklanıp vicdanımı rahatlatmaya çalıştım. Hiçbir şey yapmadım yani eylem olarak.’K14

Şiddet ve istismar durumlarının okullar için ciddi bir sorun olduğu ve öğretmenlerin özellikle istismar durumlarından söz etmek dahi istemedikleri gözlenmiştir. İstismar söylemi geçtiğinde ortak cevapların en dikkat çeken bu konunun çok hassas olduğu ve bu konuda çok fazla bir şey yapılamayacağı cevapları oluşturmaktadır. Şiddet konusunda ise ortak cevaplar ailenin yaşam tarzının okula yansıdığı yönündedir. Ailesinde şiddet olayı yaşanan öğrencilerin okul ortamında da benzer davranışlar sergiledikleri belirtilmiştir. Eğitim öğretime çok fazla etki eden ve öğretmenlerin çaresiz kaldıkları şiddet ve istismar durumları için ivedilikle önlemler alınmalıdır. Şiddet ve istismar vakalarının Okul sosyal hizmeti biriminin en sık rastlayacağı ve en etkili çözüm bulacağı konular arasında olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların okul ortamında baş edemedikleri ne yapacaklarını bilemedikleri bir olay yaşayıp yaşamadıkları öğrenilmek istenmiştir.

Soru 6: Okul ortamında baş edemeyeceğinizi ya da nasıl davranacağınızı bilmediğiniz bir durumla karşılaştınız mı?

Evet ne yapacağımı şaşırdığım bir olay olmuştu. Bir öğrencimin boynunun morarmış olduğunu gördüm. Okul kıyafeti üstünde, yakasından gözükiyor mosmor çürümüş boynu. Ne yapacağımı düşündüm, öğrenciye sorup sormama konusunda bile tereddüt ettim. Ya istismara uğradıysa ve evinde olduysa diye. Çünkü çocuk evden geliyor, ailesinin görmemiş olma olasılığı yok. Görmezden mi gelmeliyim başıma iş almayayım diye bile düşündüm açıkçası. Sonra okul rehberlik öğretmenine ve müdüre ilettim durumu. Rehber öğretmenimiz çağırıp çocukla görüşmüş, çocuk babaannesinin yaptığını söylemiş. Rehber öğretmenle birlikte çocuğun ailesi ile görüştük eğer böyle bir durum tekrar yaşanırsa polise bildireceğimizi ve sosyal hizmetlerin çocuğu alacağını söyleyip biraz göz dağı vermek istedik. Ama bir yandan da sevindim daha kötü bir şey olmadığına. Öyle enteresan bir durum ki ya ailede yaşanan bir cinsel

istismar durumu olsaydı ne yapacaktık. Bir öğretmen arkadaşımın başına gelmişti. İçinden çıkılmaz bir durum. Aklınız hep o olayda kalıyor. Ne yapmalıyım diye. Kimse başına iş de almak istemiyor. İşte okulda bir sosyal hizmet birimi olsa, onlara iletiriz gereğini yaparlar. Polis se polis, sosyal hizmetlere gidecekse onlar yönlendirir. K13

“ İçinden çıkılması zor olan büyük ihtimalle istismar konusudur, ben rastlamadım ”K1

“ Bir öğrencim komşusunun oğlunun kendisini taciz ettiğini anlatmıştı. Okul müdürüne bilgi verdikten sonra aile ile görüşmeye gittim, görüştük görüşmede güzel geçti, çocuktan şikayetçi olacaklardı. Sonra vazgeçmişler, başka komşular girmiş araya, olay büyümesin kızının adı çıkar başkaları da musallat olur demişler, aile de korkup geri çekmiş şikayetini. Tekrar konuşmaya gittim hiç iyi geçmedi, kovmaktan beter ettiler. böyle bir durum yaşamıştım. İnsan ne yapacağını bilemiyor böyle durumlarda.” K14

“ Ne yapacağımızı bilmediğimiz bir durum deyince aslında çözemediğimiz ve sık karşılaştığımız bir durumu aktarayım size, bir öğrencimizi hastanede psikolog ile görüşmesi için yönlendirdiğimiz zaman yoğunluktan dolayı sıra alamadıklarını biliyoruz. Hastane randevu sistemine göre en çok on beş gün sonrasına randevu veriliyor ancak her zaman dolu oluyor. Acil durumlarda bu çok ciddi bir sıkıntı...” K10

“ Sıkıntı yaşadığım en büyük sorun ailelerle çoğu zaman sağlıklı bir ilişki kuramıyor olmamız. Genelde sorunlu ailelerin çocukları ile çalıştığımız için aile ile doğru iletişim kuramıyoruz. Kapalı kutu gibi oluyor bu tarz aileler.” K12

Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla mülakat yapıldığında konuyla ilgili önemli bilgiler elde etmenin sağladığı olanak neticesinde bir katılımcı *hastaneden psikolog randevusu almakta sıkıntı yaşadığını* belirtmiştir. Bir diğer katılımcı aileler ile sağlıklı iletişime geçemediğini dile getirmiştir. Bunların dışında katılımcıların çoğunluğu ne yapacağını şaşırıldığı bir durumla karşılaşmadıklarını beyan etmişlerdir. Ne yapacaklarını bilemedikleri durumlar ise istismar vakaları ile alakalıdır.

Görüşmede katılımcıların, birçok ülkede uzun yıllardır uygulanan, ülkemizde de hayata geçirilmesi öngörülen okul sosyal hizmeti uygulaması hakkında görüşleri öğrenilmek istenmiştir.

Soru 7: Yurt dışında birçok ülkede uzun yıllardır uygulanan ve ülkemizde hayata geçirilmesi öngörülen okul sosyal hizmeti hakkında görüşlerinin nelerdir?

“ Okul sosyal hizmeti uygulamasının başlatılması için en geç tarih ‘dün’ olmalıydı. Çünkü bu konuda gerçekten çok geç kaldığımızı düşünüyorum. Neden yüz yıl geriden geliyoruz. Yurtdışında uygulanan örneklerinde, pozitif etkileri malum. Diğer taraftan her okula bir SHU görevlendirilecek diye bir durum da yok. İlçe ya da bölge bazında uygulama başlatılabilir. Nüfus olarak çok kalabalık olan, ya da sosyoekonomik olarak çok düşük seviyede bulunan bölgelerde öncelikli olarak uygulanmaya başlamış olsa bile en azından bir yerden başlanmış olurdu. Okul sosyal hizmeti öğrenci sayesinde direk olarak aileye ulaşmanızı sağlayan müthiş bir köprü. Sıkıntıyı gördüğünüz anda müdahale etme, yönlendirme yapma, çözüme kavuşturma durumu söz konusu. Bu durum göz ardı edilmemeli” K1

“ Ben öğretmen olduğum halde okul sosyal hizmetini hiç duymadım. Ama okullarda Rehberlik Servisleri gerekli gördüklerinde çocuklarla iletişime geçerek sorunlarını dinleyip, çözüme kavuşturmaya çalışıyorlar. Özellikle okul ortamına uyum sağlayamayan dersin akışını bozan, davranış problemleri olan öğrencileri rehberlik servisine yönlendiriyoruz ama, çok iyi sonuçlar alınmıyor. Problem çıkartan çocuk aynı şekilde problem çıkartmaya devam ediyor. Bunlar genellikle düşük sosyoekonomik sınıftan gelen, aileleri yeteri kadar ilgilenmeyen çocuklar. Genelde çok fazla kardeşleri var. Anne çalışmıyor, baba ya işsiz ya sigortasız en iyi ihtimalle asgari ücretle çalışıyor. Bizim bulunduğumuz bu çevrede böyle ailelerin sayısı maalesef çok fazla, çünkü çok fazla göç alan bir kesim sayılır Tuzla” K3

“Okul sosyal hizmeti müthiş bir uygulama inşallah bizim okullarımızda da biran önce uygulanır.”K4

“ Mutlaka uygulanmalı, sizler böyle akademik çalışmalar yaparsanız bizim ülkemizde de uygulanması gündeme gelebilir diye düşünüyorum”K6

“Evet kesinlikle uygulanmalı, geç bile kalınmış başlamak için”K9,K11

“mutlaka uygulanması gerekli”K2,K5,K7,K8,K10,K12,K13,K14,K15

Okul sosyal hizmetinin Türkiye’de uygulanması gerektiği %100 bütün katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Hatta uygulamanın geç kaldığı yönünde söylemleri mevcuttur.

Görüşmede katılımcıların okul sosyal hizmetinin hangi birimlerle ortak çalışma yürütmesi ve paydaşlarının kimler olması konusunda görüşleri öğrenilmek istenmiştir.

Soru 8: Okul sosyal hizmeti hangi birimlerle ortak çalışmalar yürütmeli, paydaşları kimler olmalı?

‘Okulda uygulanması, sosyal hizmet mesleğinin ilk önceliği olmalı. Çünkü toplumu oluşturan en küçük birim aile, ve neredeyse her ailenin okula giden bir öğrencisi mevcut. Öğrenciyle ilk buluşan, varsa bir sorunu tespit edecek ilk kişi öğretmen. Öğrencinin mevcut durumunda önemli bir değişiklik olduğunda bunu ilk fark edecek kişi yine öğretmendir. Ailede yaşanan sıkıntı eğer aşılamayacak kadar büyükse bu durum mutlaka öğrenciye de sirayet edecektir. Cinsel istismar gibi büyük travmalar değil çok daha basit bir örnek vermek isterim. Bir aile düşünün bir kriz durumu yaşıyor. Baba birden elindeki maddi gücünü kaybetti, daha önce de böyle bir durum yaşamadığı için düştüğü durumdan utanıyor, kimseden borç para istemiyor. Çocuk o gün okula yemek getirmiyor ve harçlığı da yok, açlıktan düştü bayıldı. Bu durumda okulda bir sosyal hizmet birimi olsa, öğretmen direk birimle iletişime geçer. Bu durum daha büyük bir soruna dönüşmeden müdahale edilme şansı olabilir. Yani okul sosyal hizmet mutlaka gereklidir ve en büyük paydaşı öğretmenler ile okul aile birliği olmalıdır. Söz gelimi öğretmen öğrencisinde istismar emareleri fark etti, daha açık söylersek çocuğa bakınca vücudunda bariz bir şekilde görülen morluklar var diyelim. Çocuk zaten evinden çıkıp geliyor okula, ailesinin görmemiş olması mümkün değil. Böyle bir durumla karşılaştığında ilk etapta çocuğun ailesi ile görüşmemesi gerekir. Okulda rehber öğretmen varsa ona iletecek, ama yoksa eli kolu bağlanmış olacak. Tek yapacağı okul idaresini bilgilendirmek. Ancak ulaşabileceği bir SHU olsa direk olarak onunla iletişime geçer, gereken ne ise yapılır. Başka bir deyişle ASPB ile aradaki köprü SHU ile birleşmiş olur. Ayrıca her okul için belirlenmiş okul polisleri vardır. Okul polisleri de paydaş olmalıdır. Böylelikle aileden bile kaynaklanan istismar gibi ciddi boyuttaki durumlarda konular üstü örtülmeden ilgili birimlere iletilebilir’’ K1

‘‘ Keşke dediğiniz gibi gerçekten okul sosyal hizmeti uygulaması başlasa. Eğitimin önünde çok büyük engel çünkü okul ortamının huzursuz oluşu. Diğer taraftan

ders yapmak isteyen, dersi dinleyen, iyi öğrenci diye nitelendirdiğimiz öğrenciler de, bu sorun çıkartan öğrencilerden dolayı zarar görüyorlar. İki ders saatinde vereceğiniz kazanımı dört derste veremiyorsunuz o zaman. Zaten belli bir müfredat var uymak zorunda olduğumuz. Her ders saati belli, başka sorunlar çıkınca programda aksıyor. Ama okul sosyal hizmeti tam anlamıyla faaliyete başlarsa mutlaka çok iyi bir adım olacaktır diye düşünüyorum. En büyük paydaşı elbette rehberlik servisi okul müdürü ve biz öğretmenler olacağız. K2

“ Paydaşları öncelikle rehber öğretmenler ve okul yönetimi olmalıdır. Aile bakanlığı, sosyal yardımlaşma dernekleri ve hatta sivil toplum kuruluşları bile olabilir.K3,K7,K14

“ Paydaşları okul idaresi ve rehber öğretmenler olmalıdır.”K4,K8,K9,K13

“ paydaşları elbette okul müdürü, öğretmenler, RAM sosyal hizmetler olmalıdır”K10,K16

“ Paydaşları elbette rehber öğretmenler ve okul idaresi olmalıdır. Ancak okullardaki rehberlik ve psikolojik danışman öğretmeni sayısı maalesef çok az. Normal şartlarda her beş yüz öğrenciye bir rehber öğretmen görevlendirilmeli. Mesela bizim okulumuzda 1.650 öğrenci mevcut, ama sadece ben varım. Aslında iki rehber öğretmen daha olması gerekli. Hatta bazı okullarda hiç rehber öğretmen yok” K11

Katılımcıların okul sosyal hizmeti biriminde paydaşları olarak çoğunlukla belirttikleri okul idaresi, rehber öğretmenler ve sosyal yardımlaşma birimi olmuştur. Cevaplardan bir tanesi ise okul rehber öğretmeni sayısının olması gerekenin çok altında olduğudur. Mevcut uygulamada sosyal hizmetlerinin yapması gereken çalışmaları okullarda PDR'lerin yapmaya çalıştığı ancak sayılarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların okul sosyal hizmetinin okullarda oluşturacağı etki konusundaki görüşleri öğrenilmek istenmiştir.

Soru 10: Okul sosyal hizmetinin okullarda oluşturacağı etki sizce nasıl olacaktır.

“ Kesinlikle pozitif bir etki olacaktır.toplumu oluşturan en küçük birim aile, ve ailede görülen bütün değişimler topluma yansıtacaktır. Dolayısıyla etkisi tüm toplum için olumlu olacaktır” K1

‘‘ Umarım en kısa zamanda hayata geçer, çünkü okullarda yaşanan bütün sıkıntıları çözecek bir mucize uygulama olacaktır’’ K13

‘‘ Elbette okul iklimi değişir. Sorun falan kalmaz okullarda’’ K14

‘‘Hiç şüphem yok çok olumlu etkisi olacaktır. Keşke önümüzdeki yıl hemen başlasa’’ K2

‘‘ mutlaka olumlu sonuçları olacaktır’’K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K16

Katılımcıların eksiksiz tamamı okul sosyal hizmetinin olumlu sonuçlar getireceğini belirtmiştir. İstekleri uygulamanın biran önce hayata geçirilmesidir. Okul sosyal hizmeti birlikte nasıl bir çalışma yürüteceklerdir.

Şu anda okullarda görev yapan rehberlik servisleri ile oluşturulması öngörülen okul sosyal hizmeti birimi birlikte çalışmaya başladığında nasıl çalışma yürütecekleri, yürütmeleri gerektiği konusunda katılımcıların görüşleri öğrenilmek istenmiştir.

‘‘ Benim şu anda görev yaptığım okulda rehberlik servisi kadrosu boş. Bu elbette uygun bir durum değil, atama bekleyen rehber öğretmen mevcut iken birçok okulda kadro boş. Buda ayrı bir sıkıntı. Ama rehber öğretmenler okul içerisinde aktif olarak görev yapmakta. Öğrencinin ailesine ulaşması gerektiğinde ev ziyareti yapma şansı çok fazla yok. Telefon ile aileye ulaşmaya çalışıyor, ulaşamazsa yapacağı çok bir şey de yok. Ama okulda sosyal çalışmacı öyle değil. Zaten sosyal çalışmacı masa başında oturacak bir görev icra etmiyor. Sosyal çalışmacı direk olarak sahada çalışır. Sosyal hizmet uzmanının öğrenci hakkında ilgi alacağı kişi elbette rehber öğretmendir. Sınıf içinde bir sıkıntı olduğunda, sınıf öğretmeni durumu rehber öğretmene iletir. Rehber öğretmen gerekli görüşmeleri yapar, sorunu çözmeye çalışır. Rehber öğretmenlerin görevi elbette sadece sorunlu öğrencilerle görüşmek değildir. Bütün okulun rehber öğretmenidir. Öğrencilerin okul seçimi, meslek seçimi, grup rehberliği, ayrıca yıl içinde yapılacak olan çalışmalar için çerçeve programının belirlenmesi rehber öğretmenlerin görevleri arasındadır. Okula yeni başlayan öğrenciler için oryantasyon programını da rehber öğretmen hazırlar. Yani özetle rehber öğretmenlerin işleri başlarından aşkın durumdadır. Rehber öğretmen okul içerisinde kendi çalışmalarını yürütürken sorun yaşayan öğrenciye yardımcı olmaya çalışıyor, yardımcı olamayacağı öğrencileri ise Sosyal hizmet uzmanına yönlendirmelidir. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanının öğrenci hakkında bilgi alacağı kişi rehber öğretmendir ve

ortak çalışma yürütmelidirler. Rehber öğretmen okul içi, SHU okul dışı demek yanlış olmaz sanırım'' K1

'' Biz rehber öğretmenler olarak sadece sorun yaşayan öğrenci ile çalışmıyoruz. Hazırlamamız gereken bir yığın evrak işi var. Bütün okula rehberlik hizmeti veriyoruz. Eğer sözünü ettiğiniz gibi bir sosyal çalışmacı ile çalışma imkanımız olsa paslaşarak daha çok öğrenciye ulaşabiliriz'' K3

'' Eğer görev yaptığınız okul bizim okul gibi sosyoekonomik düzeyi düşük bir bölgede ise bir rehber öğretmenin yada bir sosyal çalışmacının yetişmesi mümkün değildir. Ama sürekli devamsız öğrenciler ve sorunlu öğrenciler için sosyal çalışmacı destek olsa müthiş bir şey olurdu'' K6

'' Kesinlikle uyum içerisinde çalışacaklardır. Birbirlerine destek olacaklardır.'' K2,K7,K9,K14

'' Rehber öğretmen okul içi sosyal hizmet uzmanı okul dışı çalışma yürütecektir'' K4,K5,K16

Katılımcıların ortak görüşleri rehber öğretmenler ve sosyal çalışmacıların uyum içinde çalışacağı yönündedir. Sosyal çalışmacı daha çok okul dışında aktif olmalı, rehber öğretmenler okul içinde aktif olmalı noktasında benzer cevaplar vermişlerdir.

Katılımcıların Okul sosyal hizmetin hayata geçiş aşamasında ve sonrasında önerilerinin neler olabileceği öğrenilmek istenmiştir.

Soru 12: Okul sosyal hizmetinin hayata geçirilmesi öncesi ve sonrasında nasıl önerileriniz olabilir?

'' Öncelikle SHU unvanına sahip olan kişilerin devlet kadrosunda istihdam edilmesi gerekiyor. Ülkemizde Sosyal hizmet uzmanına bu denli ihtiyaç varken halen açıkta bekleyen, ya da geçimini sağlamak için mecburiyetten başka işler yapan uzmanların biran önce mesleğe geri dönmeleri sağlanmalıdır. Nasıl ki aile hekimliği projesi hayata geçirildi. Bunun gerçekleşmesi için belli sayıda doktor olmalıydı. Aynıısı sosyal hizmet için geçerli. Şu anda bu projeyi hayata geçirmeye başlayacak kadar sosyal hizmet uzmanı mevcut. Sosyal hizmet uzmanları bir an önce istihdam edilerek okul sosyal hizmeti uygulaması başlatılmalıdır. Ayrıca uygulama ile birlikte kamu spotları hazırlanarak topluma bu uygulama ve işleyişi hakkında bilgilendirme

yapılabilir. Ve hatta e devlet modülünde bu uygulama ile ilgili bir çalışma yapılabilir. Ülkemizin refahı ve huzuru için böyle güzel projelerin ivedilikle hayata geçirilmesini arzu ederim ” K1

“ Öncelikli bölgeler belirlenmeli ve ilk önce bu riskli bölgelerde başlatılmalıdır.” K5,K2

“ Yurt genelinde risk haritaları oluşturulmalı, dezavantajlı olarak belirttiğiniz öğrencilerin listeleri oluşturulmalı, böylelikle en fazla ihtiyaç olan okullar belirlenebilir. İlk önce en çok ihtiyaç olan okullardan başlanabilir” K13

“ Uygulamanın başlaması hayati önem taşıyor, önümüzdeki yıl başlatılmalıdır. Önerim hemen başlaması yani” K5

“Uygulama başladıktan sonra e-devlet modülünden de başvuru yapılabilmesi için gerekli çalışmalar yapılabilir. Böylelikle direk olarak da başvuru alınabilir”K8,K15

“ Velilere bilgi verilebilir uygulamanın başladığı ile ilgili sms gönderilebilir. Ondan da öncesinde kamu spotları yapıp kamuoyu bilgilendirilmesi mutlaka gereklidir” K9

“ İlkönce ilçe MEM yada RAM’ larda sosyal hizmet birimleri kurulabilir”K14,K3,K10

Katılımcıların önerileri kamu spotları yapılarak kamuoyunun uygulamanın başladığı hakkında bilgilendirilmesi, velilere SMS yolu ile bilgi verilmesi ve e-devlet modülünden de başvuruya imkan verilmesi şeklindedir. Öncelikli olarak risk taşıyan bölgelerde uygulamanın başlaması gerektiğini belirtmişlerdir.

5. TARTIŞMA

Yeşilkayalı (2016) Okul sosyal hizmetinin başlatılması ile ilgili kararların alındığı bu günlerde uygulamanın sağlam temellere oturtulması gerektiğini ve bunun için dünyadaki uygulamalarda karşılaşılan sorunların ve uygulanan modellerin iyi araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Türkiye'ye özgü bir modelin gerekliliğini ve yeterli mesleki donanıma sahip sosyal çalışmacıların yetiştirilmesi için sosyal hizmet lisans okullarının müfredatlarının düzenlenmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Araştırma dahilinde katılımcılar ile yapılan görüşmelerde Türkiye'ye özgü bir sosyal hizmet modelinin uygulanması gerektiği görüşüne ulaşılmıştır.

Yeşilkayalı ve Meydan (2017) Okulların öğrencilere fırsat eşitliği sağlamak için çeşitli kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak gerektiğinde toplum merkezi gibi çalışması gerektiğini, büyük şehirlerin olanaklarından yoksun, çok fazla göç alan dezavantajlı bölgelerde görev yapacak olan sosyal çalışmacılara destek sağlanması gerektiğini, ve okul-ev-toplum bağlantısı kurulmadan öğrencilerin ve eğitimin önündeki engellerin ortadan kalkmasının mümkün olmayacağını belirtmiştir. Bu çalışma içerisinde okullarda fırsat eşitsizliği yaşandığından dolayı onuncu kalkınma planında FATİH projesinin (Fırsatları araştırma ve geliştirme hareketi) geliştirildiğinden söz edilmiştir.

Babahanoğlu ve Başer (2017) Okul sosyal hizmeti üzerine Konya'da yaptıkları bir araştırmanın sonucuna göre katılımcıların %80' inin yaşanan sorunların çevre, arkadaş, sosyal, ekonomik, göç ve kültürel kaynaklı olduğunu ve bu sorunların çözüme kavuşması için ise okul sosyal hizmetine ihtiyaç duyulduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu çalışmaya bakıldığında Türkiye'de okul sosyal hizmetinin hayata geçirilmesinin önemi üzerine bir çalışma adlı araştırmamızla uyumlu olduğu görülmüştür.

Kılıç ve Özkan (2015) Gerçekleştirdikleri bir çalışmalarında, Türkiye'de sosyal hizmet uzmanlarının okul danışmanlığı hizmetlerinin yeterliliğine ilişkin algılarına bakıldığında, katılımcıların % 95,2'sinin okul danışmanlık hizmetlerini yetersiz bulduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dünyada diğer uygulanan örneklerine bakıldığında okullarda psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve hemşire gibi profesyonel meslek elemanlarından oluşan bir ekibin görev yaptığını, bizim ülkemizde ise böyle bir ekipten söz etmenin mümkün olmadığını ifade etmektedirler. Mevcut uygulamada ülkemizdeki okullarda

sadece psikolojik danışman (PDR) 'lerin bu görevi yerine getirmeye çalıştıklarının altını çizmektedirler. Bu çalışma içerisinde de okullarda sosyal hizmet ihtiyacı olduğunu, ancak mevcut uygulamada bu görevi okullardaki psikolojik danışman öğretmenlerin yürütmeye çalıştığı görülmüştür.

Pişkin (2006) Ülkemizde okullarda psikolojik danışman (PDR) olarak görev yapan rehber öğretmenlerin sayısının ihtiyacın çok altında olduğunu, ilköğretim okullarında 1562 öğrenciye bir danışman düştüğünü ve bu uzmanlarında üçte birinin alan dışı atama ile görevlendirildiğini ifade eder. PDR hizmetleri profesyonel bir meslektir ve sadece bu alanda eğitim almış uzmanlar tarafından yürütülmelidir. Bunun dışında ülkemizde Türkiye'ye özgü PDR modeli henüz geliştirilmemiş ve ölçme araçlarının yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Bu araştırma içerisinde katılımcılar ile görüşmeler dâhilinde ülkemizde rehber öğretmenlerin sayısının yetersiz olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

(Babahanoğlu ve Başer 2017)Kaynaştırma eğitimi alması gereken öğrencilere destek verilmesi ve ailelerine yol gösterilmesinde okul sosyal hizmeti uzmanlarının rolünün önemine dikkat çeker.

Sosyal çalışmacılar profesyonel birer meslek elemanı olduklarından sistem ve ekolojik yaklaşımlardan faydalanarak yaşanan problemlerde " çevresi içinde birey" bağlamında hareket ederler. Sorunun ana kaynağında sadece çocuk değil aynı zamanda çevresel etkenlerinde sorunları tetikleyebileceğinin farkındadırlar (Kılıç ve Özkan 2014:399). 1917 yılında yayınladığı "Sosyal Teşhis" isimli kitabıyla sosyal hizmet mesleğine çok önemli katkılar sunan Marry Ricmohond, yapılacak olan çalışmanın ancak tüm aile bireylerini kapsadığında faydalı olacağını önemini vurgulamıştır (akt. Koşar, 1989). Günümüzde artık ailelerin de eğitime dâhil olması gerektiği, öğrencinin sağlıklı gelişimi ve okul başarısının artırılmasında büyük önem taşıdığı kabul görmektedir. Ailelerin eğitime dâhil olması, aktif olarak okula gelmesi değil, çocuğuna vakit ayırması, onunla kaliteli vakit geçirmesiyle olur. Bu sayede ailelerde eğitime dâhil edilmiş sayılır (Babahanoğlu ve Başer, 2017). Bu çalışmalara bakıldığında Türkiye'de okul sosyal hizmetinin hayata geçirilmesinin önemi üzerine bir çalışma adlı araştırmamızla uyumlu olduğu görülmüştür.

Kılıç ve Özkan (2015) Ülkemizdeki mevcut sayısal verilere bakıldığında okulda eğitime devam eden çok sayıda öğrencinin olduğunu, çocuklara ve onların yanı sıra

ailelerine ulaşıp hizmet sağlanması noktasında okulların çok önemli bir kaynak olduğunu ifade etmektedir. Okul aracılığı ile ailelere ulaşmak diğer kurumlara göre çok daha doğrudan olacaktır. Bütün toplumlarda önem verilen alan, çocuk ve aile refahı alanıdır ve okul bu aşamada en önemli kaynaktır. Okul temelli aile danışmanlığının önemini vurgularken ülkemizde okullarda yaşanan sorunların giderek arttığını, bunu önlemenin yolunun okullarda sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edilerek okul sistemine dâhil edilmelerinin gerekliliğini vurgular. Bizim çalışmamızda da eğitimin öneminden söz edilirken okulların, aileden sonra gelen en önemli sosyal ortam olduğu ve çocukların yetiştirilmesinde büyük önem arz ettiği belirtilmiş, ailede başlayan eğitimin okullarda devam ettiği ve okullardaki olumlu veya olumsuz gelişmelerin topluma yansıtacağı vurgulanmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde henüz okul sosyal hizmeti uygulaması başlamamıştır. Okul sosyal hizmeti işlevsel olarak uygulanmaya başladığında okullarda görülen problemler büyümeden çözüme kavuşacaktır.

Yeterli beslenme ve barınma olanağına sahip olmayan, aile ortamında huzur ve güven eksikliği olan, para kazanmak için bir işte çalışmak zorunda olan ya da yaşam alanında türlü istismarlara maruz kalmış olan çocukların okula uyum sağlamaları, akademik başarı göstermeleri beklenemeyeceği gibi, topluma faydalı, erdemli sağlıklı bireyler olması da beklenmemelidir. Hayata hazırlık anlamı taşıyan okullarımızda, alanda eğitimini almış uzman sosyal çalışmacıların daha başlangıç seviyesindeki sorunları çözeceği düşünülmektedir Türkiye'nin birçok yerinde okul sosyal hizmeti alanında çalışma yürüten sosyal çalışmacılar mevcuttur.

Gelişmiş ülkelerde birasırdır devam eden okul sosyal hizmeti Türkiye'de pilot olarak uygulanmış ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Eksik olan Türkiye'ye özgü bir uygulamanın olmamasıdır. Türkiye'ye özgü bir okul sosyal hizmet uygulaması oluşturulduğunda, ilk önce dezavantajlı ailelerin fazla olduğu, en fazla göç alan, sosyoekonomik olarak düşük seviyede olan, akademik başarısı düşük olan, derslik başına düşen öğrenci sayısı fazla okullar belirlenip bu bölgelerde uygulamaya başlanmalıdır. Bunun mümkün olmaması durumunda dezavantajlı okulların buldukları ilçelerde faaliyet gösteren rehberlik araştırma merkezlerinde sosyal çalışmacıların istihdam edilmesi ile de okul sosyal hizmeti uygulaması başlatılabilir.

Araştırmacı tarafından ‘’ Sosyal Hizmet Uzmanına Yönlendirme Formu’’ tasarlanmıştır. Bu form, uygulama hayata geçtiğinde, bütün öğretmenlerin bahsi geçen forma internet üzerinden vakit kaybetmeden kolaylıkla ulaşabilmesi için oluşturulmuştur. Form tasarı olarak hazırlanmış olup daha sonrasında geliştirilebilir. Form ihtiyaç halinde her okulun bağlı bulunduğu sosyal çalışmacısına en kısa zamanda ulaşmasına olanak tanımak için geliştirilmiştir. Form iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım kırmızı kod(intihar şüphesi) ve mavi kod (cinsel istismar) durumları için oluşturulmuştur. Bahsi geçen durumlarından herhangi biri ile karşılaşıldığında sınıf öğretmeni tarafından ivedilikle bağlı bulunduğu sosyal hizmet uzmanına mobil cihazı vasıtası ile ulaşım gerekli bilgilendirmeyi yapması gerekmektedir. Vakit kaybedilmemesi gereken durumdur. Hayati önem taşımaktadır.

İkinci kısım ise kırmızı kod ya da mavi kod şüphesi dışında bir durumla karşılaşıldığında kullanılması içindir. Örneğin; öğrencide aşırı kilo kaybı-artışı, kaygı düzeyinde fazlalık, kısa zaman içinde bozulan akran ilişkileri, madde kullanımı, ciddi boyutta davranış bozuklukları, bir yakını kaybetme durumu, parçalanmış aile, aile bireylerinin ceza evine girmesi gibi durumlarda kullanılmak içindir. Aynı şekilde ‘‘sosyal hizmet uzmanına yönlendirme formu’’ doldurularak bağlı bulunan sosyal hizmet uzmanına mail yolu ile yönlendirme yapılabilir. Böylelikle vuku bulan olayın aciliyetine göre sosyal çalışmacı gerekli müdahalelerde bulunabilir. Sosyal hizmet uzmanına yönlendirme formunun kullanılma önerilmesinin amacı, günümüz bilgi teknolojisinde vakit kaybetmeden, gereksiz evrak işleri ile uğraşp sorunların daha büyük boyutlara ulaşmasını önlemek ve çocuklarımızın yüksek yararının gözetilmesi içindir.

Bunların yanı sıra ‘‘okul sosyal hizmetleri’’ okullarda uygulanmaya başladığında sosyal hizmet lisans bölümünde tamamlanması gereken staj eğitimi de, kurulacak olan okul sosyal hizmeti birimlerinde tamamlanabilir. Bu sayede hem lisans öğrencileri okul ortamında sosyal hizmet müdahalelerine gerçek anlamda uygulamalı olarak katılmış olacaklar, hem de staj yapmak için kurum aramak zorunda kalmayacaklardır.

Sosyal hizmet mesleğinin ve bütün değerlendirmelerin ışığında Türkiye’de okul sosyal hizmetinin hayata geçirilmesinin önemi ve gerekliliğine katkı sağlayacağı düşünülen öneriler aşağıda sunulmuştur.

- a) Okul sosyal hizmeti birimi öncelikli olarak dezavantajlı öğrencilerin yoğun olduğu okullarda başlatılmalıdır. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ülke genelinde risk haritaları oluşturulmalı, dezavantajlı bölgeler tespit edilmelidir.
- b) Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak çalışma yürütülerek öğretmen, öğrenci ve velilerin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Uygulamanın başladığı okullarda seminerler düzenlenerek ve velilere SMS mesajları yollamak suretiyle haberdar edilmelidirler.
- c) Basın yayın organlarında kamu spotları yayınlanarak herkesin okul sosyal hizmeti uygulamasının hayata geçirildiği konusunda bilgilendirilmesi

sağlanmalıdır. Okulların birer sosyal kurum olduğu ve ailelere ulaşılacak en uygun kamu kuruluşu olması avantajı değerlendirilmelidir.

- d) Uygulamanın ilk yıllarında her okulda bir sosyal çalışmacının görevlendirilmesi mümkün olmayabilir. Ancak her ilçede bulunan ilçe MEM'lerde veya rehberlik araştırma merkezlerinde sosyal çalışmacı görevlendirilmelidir. Her okula bir sosyal çalışmacı atanmalıdır ve her okul kendi sosyal çalışmacısı tanınmalıdır.
- e) Okulların bünyesinde okul sosyal hizmeti birimi henüz kurulmamış olsa dahi her ilçede görevli olan sosyal çalışmacıya, prosedürlere takılmadan ulaşmanın önü açılmalıdır. Araştırma dâhilinde oluşturulan ‘’ sosyal hizmet uzmanına yönlendirme formu’’ formatında, bilgilerin kolayca işlenebileceği bir belgenin, bütün öğretmen öğrenci ve velilerin ulaşabilmesine olanak sağlanmalıdır.
- f) Okul sosyal hizmetleri birimi tek merkezden yönetilmelidir. Bu merkezde yeterli sayıda sosyal çalışmacı ve psikolog gibi uzman meslek elemanları istihdam edilmelidir.
- g) Okul sosyal hizmeti biriminin bağlı bulunacağı merkezin yapılan, yapılacak ve yapılması gereken çalışmaların kayıt altına alınması büyük önem arz etmektedir. İhtiyaç halinde yönlendirme ve gerekli hizmet içi eğitimlerin bu merkezler aracılığı ile düzenlenmesi haftalık, aylık ve yıllık çalışmaların organize edilmesi sistemli çalışmaya destek sağlayacaktır.
- h) Okullarda yaşanabilecek olası intihar girişimi veya cinayet gibi önemli sorunlarda gerekli yönlendirme okul sosyal hizmetleri merkezlerinden koordine edilmelidir. Birçok öğrencinin gözleri önünde cereyan edebilecek böylesi vahim bir olayın izlerinin silinmesi kolay olmayacaktır. Bu sebeple okul sosyal hizmetleri merkezi, mümkün olan en kısa sürede uzman sosyal çalışmacı ve psikologları yönlendirmeli, sürece ve sonuca müdahil olmalıdır.
- i) Okul sosyal hizmetleri biriminin öğrencilerin seviyelerine uygun olarak ders kitaplarına ve dolayısıyla okul müfredatlarına dâhil edilmesinin sağlanması gelecek kuşakların daha bilinçli olması bakımından faydalı olacaktır.
- j) Okul sosyal hizmetleri birimine ihtiyaç halinde ulaşabilmek için üç haneli bir telefon numarası tahsis edilmelidir ve bu çalışma da okul kitaplarına eklenmelidir.

k) Okul sosyal hizmetleri uygulanmaya başladığında, hizmet verilen okullarda sosyal hizmet lisans öğrencilerine okul sosyal hizmetleri biriminde staj yapma olanağı tanınmalıdır.

Sonuç olarak, toplumu bir arada tutan yegane kurum olan ailelerin çocuklarının, ev dışında en uzun süre vakit geçirdiği kurum olan okullarda, yaşanacak olan tüm pozitif gelişmeler aynı şekilde topluma yansiyacaktır. Yakın bir gelecekte ülkemizdeki okullarda hayata geçirilmesi öngörülen, okul sosyal hizmeti uygulamasının başlatılması ile okullarda karşılaşılan sorunların henüz büyümeden çözümü sağlanacağı gibi, mesleğin tanınmasına da büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İlaveten nitelikli meslek elemanlarının istihdamı, gelişmişlik düzeyimizi artırmamızı sağlayacak yegâne birim olan, eğitim kurumlarımız aracılığıyla sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

AKÇAMETE, G. ve KANER S. (1999). Cumhuriyetin 75. Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk. No: 2 (ss. 395-405). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları

AKKÖK, F. (1996), İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi, Öğretmen El Kitabı, Ankara: MEB. Basımevi

ATAMAN, A. (2003), Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş (1. Baskı). Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

AYKARA, A. (2010), Kaynaştırma Eğitimi Sürecindeki Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler ve Okul Sosyal Hizmeti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

BABAHANOĞLU R. ve BAŞER D. (2017) Türkiye’de Okul Sosyal Hizmetinin Önemi ve Gerekliliği Konya Örneği, Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, S51, S650-655

BAKIRCIOĞLU, R. (2002). Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları, Anı Yayıncılık. Ankara

BAKIRCIOĞLU, R. (2003). Rehberlik ve Psikolojik Danışma (6. baskı). Anı Yayıncılık, Ankara

BAŞAR, H. (1999). Sınıf Yönetimi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları No: 3390.

BİLGİN, A. (2008). Okullarda Şiddeti Önlemede Bir Yöntem Çatışma Çözme. Bursa Ezgi Kitabevi

BUYRUK, H. (2008-2009). Eğitimde Yaşanan Toplumsal Eşitsizlikler Ve Farklılaşan Eğitim Rotaları, Üniversite Öğrencilerinin Deneyimlerine Dayalı Bir Araştırma. Eğitim Bilim Toplum, 7(25), 6-45

ÇAĞDAŞ, A. SEÇER, Z. (2002), Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi, Birinci Baskı. Ankara, Nobel Yayınevi.

ÇUBUKÇU, Z.(2006), “İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler”, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, Bilig, Bahar sayı 37, s:155-174.

DAĞ, A. (2018) Okul Sosyal Hizmeti Bağlamında İlkokul Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Devamsızlık Problemleri, Dergi park, S9,S171-194 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/481513> (Erişim Tarihi 18.12.2018)

Devlet Planlama Teşkilatı. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yaynlar/Attachments/518/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf> (Erişim: 19.01.2019)

DİNÇER, B. (2008) Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeyde Lise İkinci Sınıfa Devam Eden Ergenlerin Anne Baba Tutumları Algılamaları İle Arkadaşlık İlişkilerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara

DUMAN, N. (2000). Ankara Liselerinde Çeteye Katılma Potansiyeli Olan Öğrenci Grupları ve Okul Sosyal Hizmeti. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.

DUYAN, V. SAYAR, Ö. ve ÖZBULUT, M. (2008). Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak: Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar İçin Bir Rehber. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayın No:11

DUYAN V. ve ÖZBESLER C. (2009) Okul Ortamında Sosyal Hizmet, Eğitim ve Bilim, Cilt 34, Sayı 154, Ankara

DUYAN, V. DUYAN, G.Ç. ÇİFTÇİ, E.G. SEVİN, Ç. ERBAY, E. İKİZOĞLU, M. (2008). Lisede Okuyan Öğrencilerin Yalnızlık Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi. Eğitim ve Bilim, 33, 28-41.

HUXTABLE, M.BLYTH, E.(2002). Schoolsocialworkwide. Washington, DC, Naswpres.

GÖKLER, R. (2007). İlköğretim Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlköğretimde Öğrenci Devamsızlığının Azaltılması (2015). <http://www.egitimreformugirisimi.org> (Erişim Tarihi 18.12.2018)

JAROLMEN, J, (2014) Okul sosyal Hizmeti, Bir Uygulama Kılavuzu, Çeviri Editörü, Prof. Dr. Yasemin Özkan, Nika Yayınevi, Ankara

KAP, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları, Akademik Perspektif Dergisi, Aralık, 30-35

KARAKUŞ, E. (2016) Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sakarya

KAVAKLI, U, ÖZKARA, E.(2012) Kişisel, Sosyal ve İş Hayatında Özürlü Bireylere Tanınan Haklar ve Özürlü Olguların Medikolegal Değerlendirmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı Deü Tıp Fakültesi Dergisi Cilt 26, sayı 1, (Nisan) 2012, 65 – 74

KENDALL, K, A.(1987) Encyclopedia Of Social Work, 18 Th Edition, Vol.:1 , NASW,Silver Spring, Maryland, USA, , pp:987-996 WALTER A. Friedlander

KILIÇ, E. ve ÖZKAN, Y. (2015) Çocuk ve Aile Odaklı Sorunların Çözümünde Okul Sosyal Hizmeti Uzmanlarının Önemi, Uzmanların Çocuk ve Ailelerle Çalışmada Sahip Oldukları Beceriler, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S18, S397-412

KILIÇ, F. (2010) İlköğretim Birinci Kademe Yönetici, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Rehber Öğretmenin Rehberlik Görevleri ile İlgili Bilgi Düzeyi ve Okul Rehberlik Hizmetleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

KOŞAR, N.G. (1989). Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara

KOŞAR, N.G,ve TUFAN, B. (1999). Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Tarihçesine Genel Bir Bakış. N.G. Koşar (editör) ve Veli Duyan (Editör Yardımcısı) Prof. Dr. Sema Kut'a Armağan. Yaşam Boyu Sosyal Hizmet, ss. 1-20. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Yayın no: 004

KONGAR, E. (1972) Sosyal Çalışmaya Giriş, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara

KUT, S. (1983) Sosyal Hizmet Eğitiminde 22 yıl. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 1(1),1-12

KUZGUN, Y. (1991). Rehberlik ve Psikolojik Danışma (2. b.). Ankara: ÖSYM Yayınları.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı).(2018) Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, Aralık 2018 <http://pictes.meb.gov.tr/izleme/Uploads/telafi/fenbilimleri.pdf>

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) 2015- 2019 Stratejik Plan https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf (Erişim Tarihi 15.12.2018)

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı).(2011) İlköğretim Okulları için Aşamalı Devamsızlık Yönetimi, 2011. https://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2011/ADEY/ADEY_KILAVUZ_07_Eylul.pdf (Erişim Tarihi, 18.12.2018)

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı); (1961), Milli Eğitim Bakanlığı 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Resmi Gazete: 10705.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı); (2001), Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Resmi Gazete: 24376.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı); (2003), Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmi Gazete: 2552.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı); (2012), Milli Eğitim Bakanlığı Okul – Aile Birliği Yönetmeliği, Resmi Gazete: 28199.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2017-2018) Eğitim İstatistikleri, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_organ_egitim_2017_2018.pdf (Erişim Tarihi, 20.04.2019)

Mülteciler Derneği Aralık 2018 (<https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>) (Erişim Tarihi 15.12.2018)

ÖZGAN, H. ve TEKİN, A. (2011). Öğrencilerin Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin Sınıf Yönetimine Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (15), 421 – 434.

ÖZGÜVEN, İ.E.(2000) Evlilik ve Aile Terapisi, Pdrem Yayınları, Ankara

ÖZKAN, Y. ve SELÇİK, O. (2016), Klinik Çalışmadan Sosyal Politikaya, Okul Sosyal Hizmeti Uzmanlarının Roller ve Sorumlulukları, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, S46, S431-43

PİŞKİN, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2 (2), 531-562.

PİŞKİN, M. (2006). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını. Türkiye’de Eğitim Bilimleri. Bir Bilanço Denemesi, Editör: Prof. Dr. Muhsin Hesapçıoğlu ve Alparslan Durmuş, Nobel Yayınları, Ankara

SARIBAŞ, S. BABADAĞ, G.(2015) Temel Eğitimin Temel Sorunları Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi 3 (1), 18-34, e-ISSN:2148-2667 (Erişim Tarihi 19.01.2019)

SEYYAR A, GENÇ Y. (2010) Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik Sosyal Pedagojik Çalışma Sözlüğü) Sakarya Kitabevi, Sakarya

SHÇEK; (1983), 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, Resmi Gazete: 18059.

ŞANLI, Ö. ALTUN, M. & TAN, Ç. (2015). Okula Devamsızlık Yapan Öğrencilerin Devamsızlık Sebeplerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 14(55), 161-177.

ŞEKER A.(2014) Sosyal Adalet Yoksulluk ve Eğitim (Okul Sosyal Hizmetinin Gerekliliği). Journal of Social Work , 38-44.

TOMANBAY, İ. (1999), Sosyal Çalışma Sözlüğü, Selvi Yayınevi, Ankara.

YAVUZER, H. (2001), Çocuk Eğitimi El Kitabı, 26.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

YAVUZER, H. (2002) Çocuk Psikolojisi 22.Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi. İstanbul

YEŞİLYAPRAK, B. (2006), Eğitim Fakültelerinin Topluma Hizmet Bağlamında Eğitim Kurumlarına Katkısı”, Editör: DİNÇER, Çağlayan, Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, s. 15-30.

YEŞİLKAYALI E.(2016) Okul Sosyal Hizmeti Uygulamasında Yaklaşım ve Model Örnekleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 18 sayı 1, 135-152

YEŞİLKAYALI, E., MEYDAN S.(2017) Bir Ortaokul Özelinde Okul Sosyal Hizmeti İhtiyacının Belirlenmesi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 5,Sayı 53, 206-221

YOLCUOĞLU, İ. G.(2015) Türkiye’de Tüm Çocuklarımız İyi Yetiştirebilmek, İstanbul. Nar Yayınevi

ZASTROW, C. (2013). Sosyal Hizmete Giriş (Çev. Aslıhan Aykara, Ayşe Beyazova, Burcu Yakut Çakar, Can Evren, Çağlar Karaca, Durdu Baran Çifci, Emek Yıldırım, Emine Bahşi, Gizem Albayrak, Mehmet Sinan Birdal, Sedat Yağcıoğlu, Seval Kurukafa, Volkan Yılmaz). Ankara: Nika Yayınevi.

EK 1

OKUL SOSYAL HİZMET UZMANINA YÖNLENDİRME FORMU

Eğer öğrencinizde **Kırmızı kod veya Mavi Kod** sezinlediyseniz ivedilikle bağlı olduğunuz **Sosyal Hizmet Uzmanınıza mobil cihazı vasıtasıyla ulaşarak** gerekli bilgileri iletip yönlendirme yapınız.

Eğer Kırmızı veya Mavi kod Acil durumları yok ise bu yönlendirme formunu doldurarak Sosyal Hizmet Uzmanınıza E-mail yolu ile ulaştırınız.

KIRMIZI KOD	MAVİ KOD
İntihar Şüphesi Mevcut	Cinsel İstismar Şüphesi Mevcut

Öğrencinin Adı Soyadı	
TC Kimlik Numarası	
Sınıfı- Okul Numarası	
Sınıf Öğretmeninin Adı Soyadı	
Sınıf Öğretmeni İletişim Numarası	
Okulun Adı	
Veli Adı Soyadı İletişim No	

Öğrencinin Genel Durumu Hakkında Gözlenen Yardımcı Bilgiler

(Lütfen öğrencinizde gözlemlediğiniz normalden farklı olan durumu ya da durumları aşağıdaki seçenekleri işaretleyerek belirtiniz.)

Aşırı Kilo Kaybı	Aşırı Kilo Artışı	Aşırı Anksiyete (Kaygı Düzeyi)	Akran İlişkileri Sorunlu

Madde Kullanımı	Ciddi Davranış Bozukluğu	Bir Yakınını Kaybetme Durumu	Parçalanmış Aile

Diğer Durumlar Veya Açıklama

EK 2

GÖRÜŞME FORMU

“Türkiye’de Okul Sosyal Hizmetinin Hayata Geçirilmesinin Önemi Üzerine Bir Araştırma” konusunda bir yüksek lisans tezi çalışması yapmaktayım. Konu ile ilgili sizin vereceğiniz bilgiler oldukça önemlidir. Vermiş olduğunuz bilgilerin hiç biri araştırma dışında kullanılmayacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Berrin TUNÇ

T.C. Üsküdar Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Hizmet Bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

EK 3

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU SORULARI

1. Sosyal Hizmet Mesleği ve çalışma kapsamı hakkında bilgi düzeyiniz nedir?
2. 2828 sayılı SHÇEK ve 5395 ÇKK sayılı kanunlar hakkında bilgi düzeyiniz nedir?
3. Okulunuzda dezavantajlı öğrenci listeniz mevcut mu? (Tedbir kararı olan, Parçalanmış aile, Tek ebeveyn, Madde bağımlısı aile üyesi, İntihar eğilimi şüphesi, aşırı yoksul)
4. Dezavantajlı öğrenciler için neler yapıyorsunuz?
5. Şiddete ya da istismara uğramış öğrenci ile karşılaştığınızda nasıl bir yol izliyorsunuz?
6. Okul ortamında baş edemeyeceğinizi ya da nasıl davranacağınızı bilmediğiniz bir durumla karşılaştınız mı?
7. Yurt dışındaki birçok ülkede uzun yıllardan beri uygulanan ve ülkemizdeki okullarda hayata geçirilmesi öngörülen ‘’okul sosyal hizmeti’ hakkında bilgi düzeyiniz ve görüşleriniz nelerdir?
8. Okul sosyal hizmeti uygulaması sizce hangi birimlerle ortak çalışmalar yürütmeli ve paydaşları kimler olmalıdır?
9. Okul sosyal hizmeti uygulamasının okullarda oluşturacağı etki sizce nasıl olacaktır?
10. Sizce okullarda şu anda görev yapan rehberlik servisi ile oluşturulması öngörülen sosyal hizmet birimi, birlikte çalışmaya başladıklarında nasıl bir çalışma yürüteceklerdir?
11. Okul sosyal hizmetinin hayata geçiş aşamasında veya sonrasında ne gibi önerileriniz olabilir?

EK 4

OKUL REHBERLİK SERVİSLERİNİN GÖREVLERİ

- 1 Rehberlik öğretmeni, rehberlik ve psikolojik danışma servisinin ihtiyaçlarını (kırtasiye, donanım vb.) belirler ve okul yönetimine bildirir.
- 2 Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu kurulur ve toplantılar yapılır. Eğitim öğretim yılı başında yapılan öğretmenler kurulu toplantısında üyeleri belirlenen komisyona okul müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlık eder. Komisyon ders yılının birinci ve ikinci döneminin başladığı ilk ay ile ders yılının tamamlandığı son ay içerisinde olmak üzere yılda en az üç defa toplanır.
- 3 Okulun ihtiyaçları doğrultusunda yıllık çalışma programı hazırlanarak, görüş alınmak üzere Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonuna sunulur ve son şekli verilir.
4. Hazırlanan yıllık çalışma programını okulun bağlı olduğu Rehberlik ve Araştırma Merkezine (RAM) gönderilmek üzere eylül ayı sonuna kadar okul yönetimine sunar.
5. Okula yeni başlayan ve nakil gelen öğrenci ile velilerine yönelik rehberlik ve psikolojik danışma servisinin tanıtımı yapılır.
6. Sınıf/şube öğretmenleri tarafından doldurulan Sınıf Haritası Belirleme Formunu teslim alır.
7. 2002/11 sayılı Psikososyal Müdahale Hizmetleri Genelgesi ile ilgili mevzuat doğrultusunda Okul Psikososyal Müdahale Ekibi kurulur, ekip üyeleri ile birlikte okul psikososyal müdahale planı hazırlanır ve bu plan eğitim öğretim yılı boyunca uygulanır.
8. Okul yönetimi koordinasyonunda krize müdahale eylem planı hazırlanır ve ihtiyaç halinde uygulanır.
9. Okul yönetimi koordinasyonunda 2006/26 sayılı şiddetin azaltılması ve önlenmesi genelgesi ile ilgili mevzuat doğrultusunda şiddet önleme okul eylem planı hazırlanır.
10. 2014/20 Sayılı Uyuşturucu Kullanımı ve Bağımlılık ile Mücadele Genelgesi ile ilgili mevzuat kapsamında hazırlanan eylem planına yönelik çalışmalarını okul yönetimi ile birlikte planlar.

Eğitim-öğretim yılı sonunda tüm okullarda yürütülecek PDR hizmetleri aşağıda sunulmuştur;

1 Liselerde mayıs ayının ikinci haftasından başlayıp ders yılı sonuna kadar öğrencilerin ders seçimi sürecinde görüş bildirilir. Bu doğrultuda öğrenci ve velilerle görüşmeler yapılır.

2 Sınıf/şube öğretmenlerinden eğitim öğretim yılı sonu sınıf çalışma raporlarını (EK-2) teslim alarak dosyalar.

3 Sınıf/şube öğretmenlerinden rehberlik çalışma dosyasını teslim alır ve bir sonraki eğitim-öğretim yılı başlangıcında yeni belirlenen sınıf/şube öğretmenlerine teslim eder.

4 Okul yılsonu rehberlik çalışma raporunu (EK-3) hazırlar ve haziran ayı sonuna kadar bağlı olduğu RAM'a gönderilmek üzere okul yönetimine teslim eder.

5 Öğretmenler kurulunda yıl boyunca yapılan PDR çalışmaları sunulur ve gerekli istatistiki bilgiler paylaşılır.

6 Bir sonraki eğitim öğretim yılı çalışmalarının planlanması için okul yöneticileri ile öğretmenlerden görüş ve öneriler alır (MEB,2015,Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri kılavuzu, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/20051746_rehberlik_klavuzu2.pdf Erişim Tarihi 30.01.2019)

EK 5

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği Madde5- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde ilişkin ilkeler aşağıdaki gibidir.

- a) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, eğitim kurumlarının eğitim-öğretim etkinlikleri bütünlüğü içinde yer alır.
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tüm öğrencilere açık bir hizmettir.
- c) Her öğrenci eğitim sürecinde kendisine sunulan seçenekler arasında seçme özgürlüğüne sahiptir.
- d) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde insana saygı esastır.
- e) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin bireysel boyutunda gizlilik esastır.
- f) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrenci, veli, uzman, öğretmen ve yönetici gibi ilgililerin iş birliği ile yürütülür.
- g) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bireysel farklılıklara saygı esastır.
- h) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde hem bireye hem de topluma karşı sorumluluk söz konusudur.
- ı) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde bilimsellik esastır.

EK 6

Eğitsel, Mesleki ve Kişisel Rehberlik Alanlarında Yürütülen PDR Hizmetleri

Okullarda yürütülen eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik çalışmaları okul türü, eğitim kademesi ve öğrenci gelişim düzeyleri dikkate alınarak aşağıdaki şekilde yürütülmektedir.

1 Eğitim-öğretim yılı başında ilkokullarda 1. sınıf, ortaokullarda 5. sınıf ve liselerde 9.sınıf öğrencilerine yönelik oryantasyon programında alanıyla ilgili belirtilen çalışmaları gerçekleştirir.

2. Liselerde PDR alanında özel bilgi ve beceri gerektiren grup rehberliği etkinliklerini uygular.

3 Pano, okul web sayfası, okul dergisi gibi iletişim araçlarını etkin kullanarak, PDR hizmetlerinin yaygınlaşmasını sağlar.

4 Ortaokullarda rehberlik ve kariyer planlama dersi ile liselerde rehberlik ve yönlendirme dersinin işlenişinde şube öğretmenlerine müşavirlik yapar.

5 Üst eğitim kurumlarına geçiş, sınav sistemleri gibi mesleki rehberlik konularında öğrenci, öğretmen ve velileri bilgilendirir, ilgili çalışmaları planlar ve uygular.

6 Meslekler, çalışma koşulları, aylık gelir gibi meslek değerleri konusunda öğrenci, öğretmen ve velileri bilgilendirir.

7 Kariyer planlama kapsamında öğrencilere iş arama ve iş başvurusu yapabilme becerilerini kazandırma çalışmaları yapar.

8 Öğrencilerle bireysel ve grup görüşme/danışma yapar (öğrencilerle ders saatinde görüşme yapılmasının sorun olduğu okullarda, görüşme zamanının öğretmenler kurulu ya da rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu toplantısında ele alınarak karara bağlanması önerilir).

9 Velilerle görüşme ve işbirliği yapar.

10 Farklı kurum ve kişilerle işbirliği yaparak öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik seminer, söyleşi, konferans, gezi vb. çalışmaları düzenler.

12 Öğrencilerin akademik başarılarının artırılması için amaç belirleme, zamanı etkin kullanma ve verimli ders çalışma gibi becerileri kazandırmaya yönelik çalışmalar yapar.

13 Sınıf/şube öğretmenleri işbirliği ile öğrencilerin öğrenme stillerini tanımlarına destek olur.

14 Sınav kaygısının azaltılmasına yönelik müdahale programlarını uygular.

15 Okul yönetimi koordinasyonunda sürekli devamsızlık yapan öğrencilere yönelik alanı ile ilgili önlemleri alır ve gerekli rehberlik hizmetlerini sunar.

16 Öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda ölçek ve envanterleri seçiminde sınıf/şube öğretmenleriyle işbirliği yapar ve seçilen ölçek ve envanterlerin sınıf/şube öğretmenince uygulanmasını sağlar. Uygulanan ölçek ve envanter sonuçlarının birer kopyasını ayrıntılı değerlendirmek üzere toplar ve dosyalar.

17 Özel Eğitim Meslek Lisesi, Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi, Özel Eğitim Uygulama Merkezi ve Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi bünyesinde oluşturulan izleme ve değerlendirme kurulunun bir üyesi olarak, liselerde öğrencilerin potansiyellerini ilgi ve yetenekleri doğrultusunda geliştirmelerine fırsat vermek amacıyla ders seçimi sürecinde gerekli mesleki ve eğitsel rehberlik çalışmaları yapar, kurulda tanımlanmış görevleri yerine getirir. Öğrenci ve velilere yönelik eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetlerini sunar.

18 Gelişim dönemleri ve özellikleri konusunda öğrenci, öğretmen ve velileri bilgilendirir.

19 Öğrencilerin gelişim dönemi özelliklerini fark etmelerini sağlar ve gelişim dönemi sorunları ile baş etmelerinde danışmanlık eder.

20 Öğrencilerin kendileri ve başkalarının duygularını tanıma, kabul etme ve uygun bir biçimde ifade etme konularında duygusal gelişimlerini destekler.

21 Öğrencilerin eleştirel düşünme, karar verme, problem çözme ve sorumluluk alma becerilerini geliştirmelerinde yol gösterir.

22 Aile eğitim programlarını uygular.

23 İhtiyaç duyulan durumlarda okul yönetimi ya da sınıf/şube öğretmenleri ile birlikte aile ziyaretleri yapar.

24 Öğrencilerin etnik, dinsel, sınıfsal farklılık ile cinsel yönelim, süregelen hastalık gibi konularda ayrımcılığa maruz kalmamaları için önleyici ve koruyucu rehberlik çalışmalarına yer verir. Farklılıkların kabulü ve bir arada yaşama konusunda öğretmen ve okul yöneticileri ile birlikte olumlu okul ikliminin yaratılmasına katkı sağlar.

25 Öfke, kaygı, şiddet ve zorbalık hakkında öğrencilere farkındalık kazandırır ve baş etme becerilerini güçlendirir.

26 Teknoloji bağımlılığı (internet, telefon, bilgisayar oyunları, televizyon vb.) konusunda farkındalık kazandırır ve önleyici çalışmalar yapar. Gerektiğinde öğrenciyi sağlık kurumlarına yönlendirir.

27 Öğrencilerin doğal afet, göçük, kaza, kayıp, istismar gibi travmatik yaşantılarla baş etme becerilerini geliştirmelerine destek olur. Gerektiğinde sağlık kurumlarına yönlendirir.

28 Okul yönetimi koordinasyonunda şiddetin önlenmesi ve azaltılmasına yönelik genelge doğrultusunda okul ekibi içerisinde belirtilen görevleri yerine getirir.

29 Gerektiğinde öğrencileri diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirir (sağlık kuruluşları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) il/ilçe müdürlükleri, emniyet/ jandarma birimleri vb.).(MEB,2015 Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri kılavuzu, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/20051746_rehberlik_klavuzu2.pdf Erişim Tarihi 30.01.2019)

EK 7

Psikososyal Müdahale Hizmetleri Kapsamında Risk Gruplarına Yönelik Hizmetler

a) Cinsel İstismara Uğrayan Öğrencilere Yönelik Hizmetler

1. Cinsel istismar durumlarında çocuğun beyanının doğruluğu sorgulanmadan, beyanı esas kabul edilerek süreç yürütülür. Görüşme yapan kişi çocuğun anlatımı sırasında olaya ilişkin meraklı bir tutum içinde detayları öğrenmeye çalışmaz, hayret, üzüntü, öfke gibi duygusal tepkiler göstermez.
2. Çocuğun beyanını tutanak altına alır.
3. Türk Ceza Kanununun 279. maddesi gereğince bildirimler adli ve kolluk birimlerine ivedi bir şekilde yüz yüze ya da telefon yoluyla yapılır.
4. Bildirim sürecinde ailenin onayı aranmaz.
5. Bildirim sonrası süreçler hakkında çocuk bilgilendirilir.
6. Tutanak, bildirim yapılan kuruma elden ulaştırılır.
7. Çocuğun ve haberdar olan diğer kişilerin başkalarına anlatımı engellenerek konunun gizliliğine özen gösterilir.
8. Okul yönetimi tarafından il/ilçe MEM'lere "GİZLİDİR" ibaresi kullanılarak bilgi yazısı elden ulaştırılır.

b) İhmal Edilen Öğrencilere Yönelik Hizmetler

1. İhmal edildiğini düşünülen öğrenci (bakımsızlık, yetersiz beslenme, hastalık vb.) ile görüşme yapar.
2. Sınıf/şube rehber öğretmenleri ve okul yönetiminden öğrenci hakkında ayrıntılı bilgi alınır ve onları sürece dâhil edilir
3. Öğrencinin ailesi ile görüşme yapılır.
4. İhmal sebeplerini öğrenmeye çalışılır.
5. İhmalin sebepleri doğrultusunda öğrenciyi sağlık kuruluşlarına ve gerektiğinde ASPB'ye bağlı il/ ilçe müdürlüklerine bildirilmek üzere okul yönetimine bilgi verilir.

6. Maddi yoksunluk durumlarında aile valilik, kaymakamlık, belediye ve ASPB gibi ilgili kurumlara yönlendirilir.

c) Şiddete Maruz Kalan ve Şiddet Uygulayan Öğrenciler İle Karşılaşıldığında Yapılması Gerekenler

1. Okuldaki öğrencilerin fiziksel (fiziki muayene yapmadan, morluklar, şişlik, kızarıklık vb.) ve psikolojik değişiklikler (içe kapanma, sinirlilik, iştahsızlık vb.) okul personeline takip edilir.

2. Fiziksel ve psikolojik değişiklikler gözlenen öğrenciler hakkında ayrıntılı bilgi almak amacıyla sınıf/şube öğretmenleri ve okul yönetimi ile işbirliğine gidilir.

3. Şiddete maruz kalan öğrencinin kim/kimler tarafından şiddete maruz bırakıldığı tespit edilir.

4. Şiddete maruz kalan öğrenci ile görüşme yapılır.

5. Şiddete maruz kalan öğrencilerin velilerinden bilgi alınır ve veliye bilgilendirme yapılır.

6. Çocuğa yönelik şiddetin veli tarafından uygulanması halinde adli ve kolluk birimleri ile ASPB 'ye (il/ilçe müdürlükleri, ALO 183 telefon hattı vb.) okul yönetimi iş birliği ile bildirimde bulunulur.

7. Öğrenciye yönelik psikolojik danışmanlık süreci planlanarak uygular.

8. Danışmanlık süreci hakkında aile, öğretmen ve okul yönetimine gerekli bilgilendirme yapılır ve gerekli desteğin sağlanması için işbirliğine gidilir.

9. Gerekli hallerde öğrenci, çocuk ve ergen ruh sağlığı merkezleri gibi sağlık kuruluşlarına yönlendirilir.

10. Okul dışında yaşanan şiddet olayları için öğrenci ile yapılan görüşme sonrasında tutanak tutulur ve kolluk kuvvetlerine bildirimde bulunulur.

d) Şiddet Uygulayan Öğrenciler;

1. Şiddet uygulayan öğrenci ile görüşme yapılır.
2. Şiddet uygulayan öğrenci hakkında ayrıntılı bilgi ve destek almak amacıyla sınıf/şube rehber öğretmenleri ve okul yönetimi ile işbirliğine gidilir.
3. Şiddet uygulayan öğrencinin ailesinin sürece aktif olarak katılması sağlanır.
4. Danışmanlık süreci planlanarak uygulanır.
5. Şiddet uygulayan öğrencinin danışmanlık sürecinde akran desteği alınır.
6. Okul içinde şiddet ve zorbalığı önleyici rehberlik hizmetleri planlanarak uygulanır.
7. Gerekli hallerde öğrenci, çocuk ve ergen ruh sağlığı merkezleri gibi sağlık kuruluşlarına yönlendirilir.

e) Madde Bağımlılığı Olduğu Düşünülen Öğrencilerle Yapılması Gerekenler

1. Madde bağımlılığı olduğu düşünülen öğrenci ile görüşme yapılır.
2. Öğrenci hakkında ayrıntılı bilgi ve destek almak amacıyla aile görüşmesi yapılır.
3. Öğrencinin okul içinde etiketlenmemesi için gerekli önlemler alınır.
4. Madde bağımlılığı konusunda öğrencilerin gelişim dönemleri göz önüne alınarak bilgilendirme çalışmaları yapılır.
5. Madde etkisi altında olduğu düşünülen öğrenci sağlık kuruluşuna yönlendirilir.
6. Madde bağımlılığı belirtileri konusunda aile, öğretmen ve okul yönetimi bilgilendirilir.
7. Okul içerisinde aile, öğretmen, okul yönetimi işbirliğinde koruyucu ve önleyici rehberlik hizmetleri gerçekleştirilir.(MEB,2015 Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri kılavuzu, https://orgm.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2015_08/20051746_rehberlik_klavuzu2.pdf Erişim Tarihi 30.01.2019)

EK 8

SÜREKLİ DEVAMSIZ ÖĞRENCİLER İÇİN YAPILACAK OLAN İŞLEMLER

Sürekli devamsız öğrenciler ile ilgili yapılması gereken işlemler aşağıdaki gibidir

- Öğrencilere ve velilere, devamsızlık konusunda toplantı yapılarak yazılı ve sözlü bilgi verilmesi, okula devam konusunda verilen cezaların neler olduğu hakkında bilgilendirme yapılması, veli telefonlarının güncellenmesi, öğrenci bir gün bile gelmez ise velinin telefonla aranması ve sebebinin öğrenilmesi,
- Okul idaresince, öğretmenlere yoklamaların alınması ve işlenmesi konusunda sözlü ve yazılı bilgi verilmesi, Ortaokullarda sorumlu müdür yardımcısının belirlenmesi,
- Öğrenci devamsızlığının e-okul sistemine girilmesi ve e-okulda 7. ve 12.günlerde veli devamsızlık mektupları gönderilmesi, sürekli devamsızlık yapan öğrencinin velisine devamsızlık mektubu gönderilmesine rağmen devam sağlanmıyorsa muhtarlık ile tebligat yoluna geçilmesi,
- Muhtar aracılığı ile tebligat yapıldığı halde hala öğrenci okula gelmiyorsa İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bildirilmesi ve Kaymakamlık tarafından yapılan tebligata rağmen devam sağlanmıyorsa, veliye ceza kesileceğinin bilinmesi,
- Veli ve öğrencinin mevcut olduğu durumda, çocuk okula gelmiyorsa acil olarak devamsızlık mektubu, muhtar tebligatı ve kaymakamlık tebligatı yapıp ceza kesilmesinin sağlanması,
- Ceza kesilmesine rağmen öğrenci gelmiyorsa veliye hapis cezası verilebileceğinin veli tarafından öğrenilmesi, veli okula geldiği zaman sözlü ve yazılı bilgilendirilmesi ve tutanak tutularak imzalatılması, veli imzalamazsa iadeli taahhütlü posta ile yazının gönderilmesi,
- Velinin bilgilendirilmediği ve yazılı haberdar edilmediği sürece sorumlunun okul idaresi olacağı,
- Devam etmeyenlerin yanında okula hiç kaydı yapılmayan öğrencilerin de bulunduğu, bu öğrencilerin e-okul sisteminden takibinin yapılarak, yine muhtarlarla işbirliği yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Sürekli devamsız durumda olan öğrencilerin mümkün olduğu kadar okula kazandırılmaları gerekmektedir. (<https://www.ogretmenlericin.com/meb/meb-mevzuat/surekli-devamsiz-ogrenciler-ile-ilgili-yapilmasi-gereken-is-islemler-22196.html>)Erişim tarihi 30.01.2019

EK 11

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Berrin TUNÇ

Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul 24.06.1979

Eğitim Durumu:

Yüksek Lisans Eğitimi: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilimdalı 2017-2019

Lisans Eğitimi : İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi

Coğrafya Bölümü 2010-2014

Bildiği Yabancı Dil : Almanca B.1 Seviye

İş Deneyimi : **Ücretli Öğretmen 2014-2019**

Emine Yıldız Ortaokulu (2018-2019)

Osmangazi İlkokulu (2017-2018)

Ergenekon İlkokulu (2016-2017)

Abdullah Acar Ortaokulu (2015-2016)

Esenyalı Turgut Reis İlkokulu (2014-2015)

Ücretli Memur 2010-2014

Esenyalı Turgut Reis İlkokulu (2010-2014)

İletişim : btunc1979@hotmail.com

0538 774 05 21

Kongre Bildirileri:

Sözlü Bildiri Sunumu

03 Mayıs 2019 III. International Social Sciences and Humanities Berlin Conference, Berlin, Almanya, Şiddetin Öğrencilerin Okul Başarılarına Etkisinin İncelenmesi İstanbul İli Tuzla Örneği

11 Mayıs 2018 Mülteciler ve Sosyal Hizmet Kongresi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Okullarda Sosyal Hizmet Uygulaması

Eğitim ve Sertifikalar :

14 Mayıs 2018 Sosyal Hizmette Multidisipliner Çalışma, Kuram, Uygulama ve SİR Yazma Eğitim Sertifikası (SOHYED) Sosyal Hizmet ve Yaşam Boyu Eğitim Derneği, İstanbul

14 Mayıs 2018 İnsan Hizmetlerinde Stres ve Tükenmişlikle Baş etme Eğitim Sertifikası (SOHYED) Sosyal Hizmet ve Yaşam Boyu Eğitim Derneği, İstanbul

14 Mayıs 2018 Sosyal Politika ve Sosyal Refah Uygulamaları Eğitim Sertifikası (SOHYED) Sosyal Hizmet ve Yaşam Boyu Eğitim Derneği, İstanbul

30.06.2015 Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Pedagojik Formasyon Eğitimi sertifikası, İstanbul